

NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008. - 2013.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008. - 2013.

Zagreb, rujan 2008.

SADRŽAJ

I. U V O D.....	3
1. Ustavna osnova.....	4
2. Međunarodne obveze.....	5
3. Obveze u procesu pristupanja Europskoj uniji.....	6
II. POSTOJEĆE STANJE PO PODRUČJIMA I MJERE.....	8
1. Obitelj i socijalna skrb.....	8
1.1. Zaštita djece od zlostavljanja, grubog zanemarivanja i diskriminacije.....	10
1.2. Suzbijanje diskriminatornog ponašanja u obiteljskim odnosima.....	11
1.3. Integracija osoba s invaliditetom.....	13
1.4. Starije osobe.....	18
1.5. Psihički bolesne odrasle osobe.....	24
2. OBRAZOVANJE.....	26
Vjerska prava i slobode.....	29
3. RAD I ZAPOSŁJAVANJE.....	32
4. ZDRAVSTVO.....	34
5. NACIONALNE MANJINE.....	36
5.1. Rješavanje problema izbjeglih pripadnika srpske nacionalne manjine.....	41
5.2. Romska nacionalna manjina.....	44
6. PRUŽANJE ZAŠTITE STRANCIMA.....	46
7. SUZBIJANJE I SANKCIONIRANJE DISKRIMINATORNOG POSTUPANJA.....	48
7.1. Sankcioniranje diskriminacije.....	48
7.2. Dogradnja sustava pravne pomoći.....	49
7.3. Antidiskriminacijsko zakonodavstvo.....	51
8. VOĐENJE STATISTIČKIH PODATAKA.....	53
9. TOLERANCIJA I SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE KROZ MEDIJE I CIVILNO DRUŠTVO.....	54
III. PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008. - 2013.....	55
DODATAK.....	56
Pregled međunarodnih dokumenata o suzbijanju diskriminacije.....	56

2

I. U V O D

Međunarodna konferencija protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika netolerancije na kojoj je sudjelovala Republika Hrvatska održana je u Durbanu 2001. godine. Ova Konferencija rezultirala je donošenjem Deklaracije i Plana aktivnosti za njezinu provedbu kojim su se države sudionice obvezale na donošenje posebnog nacionalnog dokumenta kojim će se utvrditi ciljevi i razraditi mjere za ukidanje diskriminacije u društvu, a posebno glede suzbijanja i sankcioniranja diskriminacije u pojedinim područjima.

Republika Hrvatska se, u ispunjenju preuzete obveze opredijelila za donošenje pojedinačnih strategija, planova i politika za pojedina područja. Ovim dokumentima utvrđene su mjere za zaštitu posebno osjetljivih društvenih skupina i osiguravanje njihove jednakopravne uključenosti u društvo. Ovim Nacionalnim planom za borbu protiv diskriminacije 2008.-2013. utvrđuje se postojeće stanje, određuju ciljevi i planiraju mjere za njihovo ostvarivanje kako bi se dogradio postojeći sustav zaštite od diskriminacije.

Otklanjanje diskriminacije u odnosu na različite društvene skupine predmet je interesa više međunarodnih tijela i institucija koje kroz svoje ocjene stanja i prijedloge o normativnoj uređenosti pojedinih područja daju preporuke i mišljenja o načinima rješavanja uočenih problema. To se odnosi na stajališta Organizacije za europsku sigurnost i suradnju izražena kroz različita izvješća i ocjene stanja, te Preporuke Odbora za uklanjanje svih oblika rasne diskriminacije Ujedinjenih naroda i Europske komisije protiv rasizma i nesnošljivosti Vijeća Europe. Ove preporuke donijete povodom izvješća o stanju ostvarivanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj uzete su u obzir prilikom utvrđivanja stanja u pojedinom području, te kod predlaganja potrebnih mjera.

Međunarodni dokumenti, a ni zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj ne definiraju na jedinstven način pojam diskriminacije. Na temelju međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima koji zabranjuju diskriminaciju, moguće ju je definirati kao štetno razlikovanje koje nije osnovano na objektivnoj osnovi i nema razumno opravdanje. Pojedinaac koji tvrdi da je žrtva diskriminacije mora pripadati specifičnoj skupini (etničkoj, vjerskoj, jezičnoj, političkoj itd.) budući će u pravilu tvrditi da se prema njemu postupa lošije nego prema pripadnicima neke druge (ili većinske) skupine. Izravna diskriminacija postoji u slučaju kada se osoba stavlja u nepovoljniji položaj u usporedbi s osobom u usporedivoj situaciji zbog svoje rase ili etničkog podrijetla, vjerske pripadnosti, tjelesnog nedostatka ili bilo kojeg drugog obilježja. Postupci koji imaju diskriminatorni rezultat bez diskriminatornog cilja poznati su kao neizravna diskriminacija. Neizravna diskriminacija se događa kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa osobu diskriminiraju na temelju rase ili etničkog podrijetla, vjerske pripadnosti, tjelesnog nedostatka ili spolne orijentacije i bilo kojeg drugog obilježja, osim ako se takvo postupanje može opravdati legitimnim ciljem. Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije definira diskriminaciju kao razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva na temelju rase, boje kože, porijekla, nacionalne ili etničke pripadnosti koji imaju za cilj ili rezultat narušavanje ili umanjenje priznavanja, uživanja ili vršenja, pod jednakim uvjetima, prava čovjeka i temeljnih sloboda u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom ili bilo kom drugom polju društvenog života.

Za određivanje pojma diskriminacije važne su odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s Protokolima na temelju kojih postupaju Europski sud za ljudska prava. Ova Konvencija kao i svi ostali potvrđeni međunarodni instrumenti, sastavni je dio unutarnjeg pravog poretka Republike Hrvatske. Protokol 12. uz Konvenciju koji je stupio na snagu 01. travnja 2005. godine člankom 1. propisuje opću zabranu diskriminacije na način da određuje da će se uživanje svih prava određenih zakonom osigurati bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status. Nitko ne smije biti diskriminiran od strane javnih tijela na bilo kojoj od pobrojanih osnova. Na taj način se zabrana diskriminacije po Konvenciji i Protokolima proširuje i na prava zajamčena zakonima članica Vijeća Europe čime se povećava mogućnost obraćanja građana Europskom sudu.

Europski sud za ljudska prava je kroz svoju praksu pojam diskriminacije definirao kao „različito tretiranje inače jednakih slučajeva, a da za iste ne postoji objektivno i razumno opravdanje, ili ako cilj koji se želi postići nije proporcionalan sa mjerom koja je primijenjena”. Iz gore navedene definicije jasno su vidljivi elementi diskriminacijskog postupanja. Prvi element tog postupanja je različit tretman, drugi element su jednaki slučajevi, treći element odnosi se na objektivno i razumno opravdanje takvog tretmana. Na taj način dana je jasna smjernica svim državama članicama o tome kako se tumače odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s Protokolima.

1. Ustavna osnova

Članak 3. Ustava Republike Hrvatske utvrđuje da su sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske.

Članak 14. Ustava Republike Hrvatske jamči jednakost svih, te propisuje da svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki.

Članak 39. Ustava Republike Hrvatske zabranjuje svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.

Člankom 43. stavkom 3. određeno je da država potiče gospodarski napredak i socijalno blagostanje građana i brine se za gospodarski razvitak svih svojih krajeva.

Kako kroz ustavna načela tako i kroz pojedine zakone u pravni sustav Republike Hrvatske ugrađena su načela utvrđena Općom deklaracijom o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda.

U članku 2. Opće deklaracije o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda utvrđeno je svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u Deklaraciji bez ikakve razlike glede rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja ili neke druge okolnosti. Nadalje, ne smije se praviti nikakva razlika zbog političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili područja kojemu neka osoba pripada, bilo da je to područje neovisno, pod starateljstvom, nesamoupravno, ili mu je na neki drugi način ograničen suverenitet.

U članku 7. Deklaracije utvrđuje se da svi su pred zakonom jednaki i svi imaju pravo na jednaku pravnu zaštitu, bez ikakve diskriminacije. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu od bilo kojeg oblika diskriminacije kojim se krši Deklaracija, kao i od svakog poticanja na takvu diskriminaciju.

2. Međunarodne obveze

Priznanje formalne jednakosti ili propisivanje jednakog postupka za sve često nije dovoljno da bi se uklonile sve poteškoće s kojima se pojedine društvene skupine susreću u svakodnevnom životu. Stoga, međunarodni ugovori kojima se štite ljudska prava i zabranjuje svaki oblik diskriminacije obvezuju države da usvoje posebne mjere kojima se nastoji ukloniti nejednakost koja se temelji na rasi, spolu, invalidnosti itd.

Instrumenti Ujedinjenih naroda

Međunarodni ugovori, sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i objavljeni, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj snazi su iznad zakona. Na taj se način u Republici Hrvatskoj izravno primjenjuju odredbe međunarodnih instrumenata koji zabranjuju diskriminaciju: Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

U okviru redovitog izvještavanja nadležnih tijela Ujedinjenih naroda o primjeni pojedinih međunarodnih ugovora za utvrđivanje mjera za borbu protiv diskriminacije posebno su značajne Preporuke Odbora za uklanjanje rasne diskriminacije (Odbor CERD-a) dane povodom 4. i 5. Izvješća Republike Hrvatske o primjeni Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD) iz 2002. godine. Preporukama se ukazuje na pojedine pojave koje Odbor ocjenjuje kao problem i daju načelne smjernice za usklađivanje stanja s obvezama koje proizlaze iz Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije. Mada Preporuke nisu obvezujuće za državu kojoj su upućene u područjima koja obuhvaća Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije uključene su Preporuke koje doprinose ostvarivanju ciljeva radi kojeg se ovaj Nacionalni plan donosi.

Instrumenti Vijeća Europe

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe i Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina Vijeća Europe.

Člankom 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe utvrđeno je da će se uživanje prava i sloboda priznatih u Konvenciji osigurati bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga obilježja.

Republika Hrvatska je među prvim državama ratificirala Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe u kojoj se prema članku 4. obvezuju stranke da pripadnicima nacionalnih manjina zajamče jednakost pred zakonom i jednaku pravnu zaštitu. U svezi s tim zabranjuje se bilo kakva diskriminacija temeljena na pripadnosti nacionalnoj manjini.

Vijeće Europe osnovalo je Europsku komisiju protiv rasizma i nesnošljivosti (ECRI) kao neovisno tijelo za praćenje ostvarivanja ljudskih prava. Europska komisija protiv rasizma i nesnošljivosti kroz svoj rad analizira pitanja rasizma i nesnošljivosti u svakoj državi članici Vijeća Europe i daje svoje Prijedloge i Preporuke koje bi mjere trebalo poduzeti kako bi se uklonili uočeni nedostaci. Ova Komisija je 2005. godine podnijela svoje Treće izvješće o Republici Hrvatskoj s Prijedlozima i Preporukama. Prijedlozi i Preporuke ne obvezuju državu kojoj su namjeni, ali su državama članicama smjernice za ulaganje dodatnih napora u zaštiti ljudskih prava. Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije obuhvatio je stoga neke od tih Prijedloga i Preporuka koji se odnose na područja obuhvaćena ovim dokumentom.

Ostali dokumenti

U dokumentu Srednjoeuropske inicijative za zaštitu prava nacionalnih manjina, kojeg je Republika Hrvatska također stranka, člankom 6. je utvrđeno da će države članice poduzeti učinkovite mjere kako bi osigurale zaštitu od bilo kakvog čina kojim se potiče na nasilje protiv osoba ili skupina, a koji se temelji na nacionalnoj, rasnoj, etničkoj ili vjerskoj diskriminaciji, neprijateljstvu ili mržnji, uključujući i antisemitizam. U članku 7. je predviđeno da države članice posebnim mjerama trebaju olakšati društvenu integraciju pripadnika romske nacionalne manjine kako bi uklonile sve oblike nesnošljivosti prema pripadnicima, te etničke skupine.

3. Obveze u procesu pristupanja Europskoj uniji

Osim obveza koje u borbi protiv diskriminacije nameće članstvo u Vijeću Europe i Ujedinjenim narodima, kao kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji Republika Hrvatska je dužna prilagoditi svoje zakonodavstvo pravnoj stečevini Europske unije koja također propisuje zabranu diskriminacije.

Principi suzbijanja diskriminacije navedeni su u temeljnim načelima Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o Europskoj zajednici. Ugovor o Europskoj uniji u svom uvodu navodi vezanost za načela slobode, demokracije i poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava. Slijedom tih odredbi, u članku 2., u nabranjanju

ciljeva Unije naglasak se stavlja na razvijanje Unije kao prostora, slobode, sigurnosti i pravde, dok se u članku 6. određuju ista načela kao temelj same Unije. U Ugovoru o Europskoj zajednici u članku 2. određuje se kao jedan od zadataka Zajednice promicanje rodne jednakosti. Ugovorom o Europskoj uniji u članku 7. predviđena je i klauzula o suspenziji koja omogućava obustavu određenih prava članicama Europske unije u slučaju teških i trajnih povreda ljudskih prava kao i sankcije u slučaju kršenja temeljnih načela od strane države članice. Člankom 13. Ugovora o Europskoj zajednici osigurava se nadležnost Europske unije u odnosu na zemlje članice u području borbe protiv diskriminacije na temelju spola, rase, etničke pripadnosti, vjere, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije. Stoga donošenje ovog Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije proizlazi iz obveza koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz poglavlja 19. „Socijalna politika i zapošljavanje“ i poglavlja 23. „Pravosuđe i temeljna prava“. Povelja Europske unije o temeljnim pravima utvrđuje niz građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava svih građana i osoba s prebivalištem u Europskoj uniji. Europska povelja između ostalog propisuje jednakost svih ljudi pred zakonom (članak 20); zabranjuje diskriminaciju na temelju bilo kakve pripadnosti, uključujući pripadnost nacionalnim manjinama (članak 21); te propisuje da će Unija poštovati kulturnu, religijsku i jezičnu različitost (članak 22).

Zakonodavstvo Republike Hrvatske predviđa u različitim područjima zabranu diskriminacije, tijela zadužena za nadzor i sankcije za diskriminatorno postupanje. U pojedinim područjima obuhvaćenim ovim dokumentom, pobliže se ukazuje na potrebu dopune postojećeg zakonodavstva ili potrebu poduzimanja dodatnih mjera za dosljednu provedbu već utvrđenih zakonskih rješenja.

Potpuna zaštita ljudskih prava osnovni je cilj svake antidiskriminacijske politike. Pored zakonom utvrđenih antidiskriminacijskih mjera uspješnom provođenju antidiskriminacijske politike doprinosi jačanje javne svijesti o društvenoj opasnosti diskriminacije i dobru koje za svakoga donosi poštivanje prava drugog i drugačijeg. Pri tome treba ukloniti sve eventualne pojave ponižavajućih postupaka i marginalizacije osjetljivih društvenih skupina i osigurati njihovu punu zaštitu.

Izvršće o napretku Republike Hrvatske za 2007. godinu u procesu pristupanja Europskoj uniji pozitivno je ocijenilo napore koje Republika Hrvatska ulaže u suzbijanju diskriminacije u pojedinim područjima. Međutim, ukazuje se i na potrebu donošenja posebnog dokumenta kojim će se zaokružiti sustav mjera za suzbijanje diskriminacije. Stoga se Nacionalnim planom za borbu protiv diskriminacije 2008.-2013. dopunjava sustav mjera za uklanjanje mogućnosti diskriminacije utvrđen posebnim dokumentima. Također se posebna pažnja posvećuje uključivanju lokalne zajednice i organizacija civilnog društva u provedbu pojedinih mjera kao i dopunama zakonodavstva radi stvaranja cjelovitog zakonskog okvira za suzbijanje svih oblika diskriminacije.

Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije 2008.- 2013. ima svrhu postizanja slijedećih ciljeva:

- dopuna postojećih nacionalnih dokumenata u skladu sa zaključcima Međunarodne konferencije protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i srodnih oblika netolerancije, Preporukama UN-ovog Odbora za uklanjanje rasne diskriminacije te Preporukama Europske komisije protiv rasizma i nesnošljivosti. Ujedno se sustav mjera za uklanjanje diskriminacije dopunjava u skladu s europskim dokumentima i ocjenama stanja u procesu pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj uniji;
- jačanje javne svijesti o pravu na nediskriminaciju;
- postizanje odgovarajućeg predstavljanja diskriminiranih društvenih skupina na svim razinama vlasti;
- jačanje njihovog sudjelovanja u društvenom životu;
- prihvaćanje različitosti;
- edukacija državnih službenika i pravosudnih dužnosnika o značenju suzbijanja svih pojava oblika diskriminacije;
- promicanje međusobnog poštivanja građana;
- postizanje veće tolerancije u društvu;
- poboljšanje kvalitete življenja za sve bez diskriminacije.

Trajno opredjeljenje Republike Hrvatske za promicanje i zaštitu jednakopravnosti svih njenih građana izraženo je kroz brojne nacionalne dokumente (politike, planove, programe i strategije) kojima su utvrđene mjere za postizanje tog cilja. Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije ne mijenja niti ukida mjere predviđene tim dokumentima, već ih djelomično dopunjava u cilju izgradnje cjelovitog sustava zaštite od diskriminacije.

II. POSTOJEĆE STANJE PO PODRUČJIMA I MJERE

1. Obitelj i socijalna skrb

Ustavom Republike Hrvatske propisano je da država štiti materinstvo, djecu i mladež, te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život (članak 62.). Ustavnim odredbama definira se obveza roditelja na uzdržavanje, odgoj i školovanje djece, te pravo i sloboda o samostalnom odlučivanju o odgoju djece. Također su i djeca dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje, a tjelesno i duševno oštećena i socijalno zapuštena djeca imaju pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb. Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji (članak 63.). Dužnost je svih da štite

djecu i nemoćne osobe (članak 64). Ustavom Republike Hrvatske propisano je da se brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju zakonom (članak 61.). Na temelju Ustavom utvrđenih načela, niz zakonskih propisa razrađuje pravne institute po pojedinim područjima. «Uređenje obiteljskih odnosa prema Obiteljskom zakonu («Narodne novine», broj 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07) temelji se na načelima ravnopravnosti žene i muškarca te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji; zaštite dobrobiti i prava djeteta te odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta; primjerene skrbničke zaštite djeteta bez roditeljske skrbi i odrasle osobe s duševnim smetnjama.

Sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona koji je Hrvatski sabor donio 3. listopada 2007. godine («Narodne novine» br. 107/07), prvenstveno se nastoji poboljšati status djece, odredbama koje se odnose na uređenje uzdržavanja. U navedenu svrhu po prvi puta se određuje minimalan iznos za mjesečno uzdržavanje koje je dužan platiti roditelj koji s djetetom ne živi, jačaju se ovlasti i dužnosti centara za socijalnu skrb u postupku uzdržavanja djeteta, uvode se procesne novine te novine o ovrsi uzdržavanja po odluci suda kojima se nastoji olakšati ostvarivanje prava na uzdržavanje. Kako bi se u slučaju izostanka obiteljskopavnog uzdržavanja djeci osigurao minimalni iznos za uzdržavanje, uvodi se i bezuvjetna obveza centrima za socijalnu skrb da plaćaju privremeno uzdržavanje osiguravanjem odgovarajućih sredstava iz državnog proračuna, u slučaju kada roditelj obveznik uzdržavanja ne udovoljava svojoj obvezi za uzdržavanje djeteta.

U tijeku su pripreme za provedbu Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama (NN 85/08), a stupa na snagu 1.1.2009. g. kojim se na jedinstveni način uređuju prava roditelja na roditeljni, roditeljski i posvojiteljski dopust bez obzira na radno pravni status roditelja, a zakonske odredbe usklađene su s odgovarajućim pravnim aktima Europske unije u području socijalne politike, zapošljavanja, slobode kretanja radnika i koordinacije sustava socijalne sigurnosti.

Sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o doplatku za djecu koji je Hrvatski sabor donio 3. listopada 2007. godine («Narodne novine», br. 107/07), a koji stupa na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, omogućuje se stjecanje prava na socijalne naknade, na način da strani državljani imaju jednako pravo kao i hrvatski državljani. Primjena odredbi ovog Zakona, sukladno uredbama Europske unije znači mogućnost stjecanja prava na doplatak za korisnika – stranog državljanina, koji, zajedno s članovima obitelji stalno boravi na području Republike Hrvatske, te za druge članove obitelji koji imaju stalno prebivalište na prostorima EU.

Nacionalna populacijska politika donijeta 2006. godine u općem, a poglavito u provedbenom segmentu, uvažava sva načela ljudskih prava. Poštivanje integriteta života i dostojanstva svake osobe ugrađeno je u ovaj dokument sukladno Ustavu Republike Hrvatske i odredbama Opće deklaracije o ljudskim pravima

Nacionalna populacijska politika kao temeljna načela određuje poštivanje ljudskih prava, dragovoljnost, slobodno i odgovorno roditeljstvo, te ravnopravnost spolova. Nacionalna populacijska politika obuhvaća područje: održivog gospodarskog razvoja temeljne i razvojne pretpostavke, sustava obiteljskih potpora, poreznih olakšica, usklađivanja obiteljskog i poslovnog života, skrbi o djeci, zdravstvene zaštite majke i djeteta, te senzibilizaciju i informiranje.

Sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 44/06), a s ciljem promicanja obiteljskih vrijednosti i pomoći obitelji u suvremenim izazovima (podrška roditeljima, djeci i osobama s invaliditetom) Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je do sada osnovalo 17 obiteljskih centara, dok je u tijeku osnivanje centara u preostalim županijama u Republici Hrvatskoj

Obiteljski centri u okviru svoje djelatnosti obavljaju poslove savjetodavnog i preventivnog rada i druge stručne poslove koji se odnose na brak i međusobne odnose roditelja i djece. Nadalje, u njihovom djelokrugu su pitanja koja se odnose na uzdržavanje i druge okolnosti u obitelji koje traže stručnu potporu i pomoć, odgoj djece, posvojenje i prevenciju svih oblika ovisnosti kod djece i mladeži; probleme s invalidnošću, uključivanje u svakodnevni život nakon duljeg boravka u odgojnoj ustanovi; poticanje odgovornog roditeljstva i skrbi o članovima obitelji. Poslovi obiteljskih centara obuhvaćaju i podizanje kvalitete života djece, mladeži i obitelji, organiziranje učenja djeteta, smještaj u predškolske ustanove; poticanje i razvoj programa rada u zajednici, volonterskog rada i rada organizacija civilnog društva koje su potpora roditeljima, obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno osjetljivim skupinama stanovništva, razvoj i unapređenje izvaninstitucionalnih oblika potpore obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno osjetljivim skupinama stanovništva, poticanje programskih aktivnosti namijenjenih edukaciji i promidžbi obiteljskih vrijednosti.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora («Narodne novine», br. 190/03. – pročišćeni tekst i 76/07.) kao jedno od temeljnih ljudskih prava propisuje i pravo zatvorenika na održavanje kontakata s članovima obitelji: bračnim ili izvanbračnim drugom, djecom, roditeljima i ostalim rođacima u ravnoj lozi te rođacima u pobočnoj lozi i tazbinskim srodnicima. Ovo pravo realizira se posjetima članova obitelji, dopisivanjem i telefoniranjem. Zatvorenicima kojima su zbog uspješnosti u provedbi izvršavanja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, odobrene pogodnosti ostvaruju mogućnošću češćih posjeta, odnosno izlazak radi posjeta obitelji ako su odobrene pogodnosti izlaska.

Kaznionice i zatvori obvezni su zatvorenika poticati i pružiti mu pomoć i podršku radi održavanja kontakta s obitelji, odnosno radi uspostave kontakta ako su odnosi s obitelji narušeni.

Navedenim Zakonom propisano je i pravo zatvorenika na rad i naknadu za rad. Od naknade za rad 30% odvaja se na obveznu štednju koja mu se isplaćuje po otpustu s izdržavanja kazne, na koji se način otpuštenom zatvoreniku osiguravaju određena financijska sredstva. S ostalim dijelom naknade za rad zatvorenik raspolaže, te od toga doprinosi i za uzdržavanje maloljetne djece ili drugih članova obitelji koje je obvezan uzdržavati. Naime, zatvorenik lišenjem slobode nije lišen roditeljskog prava i obveze, odnosno obveze uzdržavanja članova obitelji.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora propisuje mogućnost zatvorenice roditelje i majke s djetetom da dijete boravi s majkom zatvorenicom do navršene tri godine života. Nadzor na ostvarivanjem roditeljskog prava obavlja ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

Dolaskom na izdržavanje kazne zatvora, odnosno lišenjem slobode, zatvorenica odnosno zatvorenik nisu lišeni ostalih temeljnih ljudskih prava. Naprotiv, temeljna ljudska prava zatvorenika Zakonom su zajamčena te je propisan način njihovog ostvarivanja. Među temeljnim pravima je i pravo na obitelj odnosno roditeljsko pravo. Budući da obitelj predstavlja temelj društva, propisana je obveza kaznionica i zatvora poticati zatvorenika i zatvorenicu na održavanje kontakta s obitelji, uspostavu odnosa u slučaju njihove narušenosti te ispunjavanje obveza prema članovima obitelji i posebno doprinošenjem uzdržavanju maloljetne djece i ostalih članova obitelji koje je zatvorenik ili zatvorenica obvezan uzdržavati. Omogućavanjem zatvorenici roditelji boravka s djetetom u kaznionici, potiče ju se i na odgovorno roditeljstvo i skrb o djetetu.

Zatvorenici i zatvorenice imaju pravo na posjete članova obitelji dva puta mjesečno i blagdanom, odnosno na posjete maloljetne djece svaki tjedan i blagdanom. Posjete se realiziraju u posebnom zajedničkom prostoru za posjete, dok se posjete maloljetne djece do četrnaest godina obavljaju u posebno opremljenim prostorijama primjereno djetetu. Radi zaštite institucije braka i očuvanja bračne zajednice, omogućuju se posjete bračnog ili izvanbračnog druga u posebnoj prostoriji bez nadzora.

Pored navedenog, u zatvorskom sustavu provode se posebni programi za zatvorenike počinitelje kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa i za zatvorenike osuđene za kaznena djela s elementom nasilja u cilju osposobljavanja za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.

1. 1. Zaštita djece od zlostavljanja, grubog zanemarivanja i diskriminacije

Zakonom o pravobraniteljstvu za djecu Republika Hrvatska je osnovala posebno i nadzorno tijelo kao instituciju sui generis, sa zadaćom da štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona. Vlada Republike Hrvatske 2006. godine donijela je Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine, kojim se, i ubuduće uvažavaju osnovni ciljevi koji su bili utvrđeni Nacionalnim programom djelovanja za djecu iz 1998. godine, te Preporuke Odbora za prava djeteta Ujedinjenih naroda, ali se provedba mjera i aktivnosti određuje u vremenskom razdoblju od 2006. do 2012. godine. Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine sadrži brojne mjere i aktivnosti koje u svoju provedbu uključuju sva nadležna tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, medije, te organizacije civilnog društva, koje programski djeluju u cilju unapređenja položaja i zaštite prava djece. U zatvorskom sustavu izvršava se i odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izrečena maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. U cilju sprječavanja nasilja među djecom i maloljetnicima, provodi se poseban program u koji su uključeni odgajanci s problemom nasilja.

Vijeće za djecu osnovano je kao savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske sa zadaćom trajnog praćenja nacionalnih dokumenata za djecu, te koordiniranja i usklađivanja rada državnih i drugih tijela pri ostvarivanju planiranih mjera i aktivnosti.

Prioritet hrvatskog društva jest zaštita djece od zlostavljanja, grubog zanemarivanja, nasilja, te svih oblika diskriminacije stvaranjem uvjeta za preventivno djelovanje, unapređivanjem načina i metoda stručnog rada u tretmanu zlostavljane djece. U cilju ostvarivanja navedenih prioriteta donesen je Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima kojeg je Vlada Republike Hrvatske usvojila 2004. godine. Svrha donošenja Programa je senzibilizacija stručnjaka, roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, kao uspostavljanje sustavnih rješenja za prevenciju i sprječavanje pojave nasilja među djecom i mladima, te ublažavanje i otklanjanje njegovih posljedica.

Ciljevi Programa su: prevencija pojave novih slučajeva nasilja među djecom i mladima, edukacija stručnjaka koji rade s djecom i mladima, senzibilizacija roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, pružanje sustavne pomoći djeci i mladima žrtvama nasilja, znanstveno praćenje pojave nasilja među djecom i mladima. Program sadrži kratkoročne i dugoročne mjere čija se provedba kontinuirano prati.

Nacionalnim programom djelovanja za mlade donesenim 2003. godine, teži se poboljšanju stvaranja socijalnih, obrazovnih, odgojnih, kulturnih, materijalnih i ostalih uvjeta za trajnu dobrobit mladih, te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u razvitku demokratskoga društva. Savjet za mlade je međuresorno, stručno i savjetodavno

tijelo Vlade Republike Hrvatske osnovano sa zadaćom sudjelovanja u koordinaciji provedbe i evaluacije Nacionalnog programa djelovanja za mlade.

U okviru kampanje za mlade koju je pokrenulo Vijeće Europe nastavno na desetu godišnjicu kampanje “Svi različiti/svi jednaki” (Europska kampanja mladih protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i nesnošljivosti), a u svrhu promicanja različitosti, uključivanja i sudjelovanja mladih u društvu, predviđeno je i provođenje aktivnosti na nacionalnoj razini. Kampanja je započela 2006. godine, a završila je 2007. godine. U siječnju 2006. godine u Republici Hrvatskoj osnovan je Nacionalni odbor za kampanju “Svi različiti, svi jednaki” čije aktivnosti su usmjerene na sljedeće teme: rasnu, spolnu, nacionalnu i vjersku diskriminaciju, te osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju.

1. 2. Suzbijanje diskriminatornog ponašanja u obiteljskim odnosima

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) zahtijeva od država stranaka suzbijanje diskriminacije i u privatnom životu i obiteljskim, a ne samo u javnopravnim odnosima. Obiteljskim su zakonom uređeni obiteljski odnosi koji se temelje na načelima ravnopravnosti žene i muškarca, te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji, zaštite dobrobiti i prava djeteta, te odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta, primjerene skrbičke zaštite djeteta bez roditeljske skrbi i odrasle osobe s duševnim smetnjama. U odnosima roditelja i djece izjednačeni su učinci bračne i izvanbračne zajednice.

Pojedini vidovi obiteljskih odnosa uređeni su sljedećim zakonima odnosno, nacionalnim programima: Zakonom o ravnopravnosti spolova, Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2008. do 2010. godine, Nacionalnom obiteljskom politikom, Nacionalnim planom aktivnosti za prava i interese djece od 2006.- 2012. godine, Nacionalnim programom djelovanja za mlade, te Nacionalnim programom za Rome.

Nacionalnom obiteljskom politikom promiču se mjere koje pridonose kvaliteti obiteljskog života na svim razinama. Obiteljska politika ujedinjuje različite aspekte obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja, stambene i socijalne politike, pa stoga ima međuresorni značaj. Nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije čije su najčešće žrtve žene. Međutim, potrebno je osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol. Stoga je Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine, nametnula svim nadležnim tijelima obvezu istraživanja, preveniranja i procesuiranja svake vrste nasilja u obitelji.

Pojave u svakodnevnom životu odstupaju od zakonskog uređenja pojedinih vidova obiteljskog života, posebice u odnosu na zaštitu prava djece, zaštitu majčinstva i brigu o starijim i nemoćnim roditeljima. Pojedine zakonske odredbe usmjerene na posebnu zaštitu djece i majčinstva neutemeljeno se ocjenjuju diskriminatornim u odnosu na načelo ravnopravnosti spolova i položaja obaju roditelja, budući da su usmjerene na zaštitu jačeg prava (članak 42. Obiteljskog zakona – zaštita djece). U cilju dosljedne provedbe zakonskih opredjeljenja potrebno je poduzeti korake u cilju podizanja svijesti o važnosti zajedničke roditeljske skrbi obaju roditelja.

U Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji su vrlo detaljno opisani svi oblici nasilja, proširen krug mogućih počinitelja, te je uveden niz zaštitnih mjera, od zabrane uznemiravanja do udaljenja nasilnika iz kuće. Sukladno mjeri Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine izrađen je i donesen Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji kojim su definirane obveze i načini postupanja svih nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja, te pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim nasilju u obitelji. Svrha Protokola je osigurati uvjete za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela radi unaprjeđenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji, te pomoći počiniteljima u promjeni njihovog ponašanja, odnosno, promjeni vrijednosnog sustava u cilju nenasilnog rješavanja sukoba i uvažavanja ravnopravnosti spolova.

Temeljem analize učinka, postignuća i potreba na području zaštite od nasilja u obitelji u razdoblju 2005. do 2007., donesena je nova Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2008. do 2010. godine kojom se naglasak stavlja na potrebu daljnje dogradnje mjera koje pridonose podizanju kvalitete zaštite i ukupne potpore žrtvi nasilja u obitelji, s posebnim naglaskom na pravnu i institucionalnu zaštitu, socijalnu skrb, zapošljavanje, obrazovanje i gospodarstvo.

Ciljevi Nacionalne strategije uključuju poboljšanje programa osposobljavanja djelatnika državnih tijela za suzbijanje obiteljskog nasilja, osiguranje sustavne izobrazbe stručnjaka koji će provoditi psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji, usklađivanje zakonodavstva Republike Hrvatske sa zahtjevima koji proizlaze iz međunarodnih i regionalnih dokumenata, unaprjeđenje socijalnog i ekonomskog položaja žrtve, poticanje i provođenje različitih oblika edukacije medijskih radnika radi objektivnijeg i djelotvornijeg izvještavanja o uzrocima i posljedicama te mogućim oblicima prevencije i zaštite od nasilja u obitelji.

Nacionalna strategija obuhvaća područja: edukacije stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji; psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji; analize i implementacije zakona iz područja zaštite od nasilja u obitelji; skloništa i potpore žrtvi nasilja u obitelji; poboljšanja statusa žrtve u postupcima u kojima sudjeluje i senzibilizacije javnosti za problematiku nasilja u obitelji.

U provedbi Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji uključen je i zatvorski sustav. Zatvorenici osuđeni za kaznena djela s elementom nasilja uključeni su u posebne programe tretmana, a također ih se osposobljava za kontrolu ljutnje.

MJERE:

1. Provođenje javne kampanje o ulozi obaju roditelja u odgoju djeteta

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

2. Kontinuirano obrazovanje policijskih službenika za potrebu dosljedne primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova

3. Provođenje posebnih programa za zatvorenike počinitelje kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, kaznenih djela s elementom nasilja te programa za odgajanje radi sprječavanja nasilja među maloljetnicima.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

1. 3. Integracija osoba s invaliditetom

Pristup invaliditetu s gledišta nediskriminacije i ljudskih prava podrazumijeva prihvaćanje osoba s invaliditetom i uvažavanje njihove različitosti, potreba i očekivanja. Osobama s invaliditetom potrebno je omogućiti ostvarivanje prava na aktivno sudjelovanje u društvu, zaštitu digniteta i podizanje kvalitete življenja. Više nacionalnih programa predviđa mjere kojima se osigurava neovisnost osoba s invaliditetom i njihova socijalna i radna integracija. Tako se mjerama Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. - 2006. godine nastojalo osigurati pravo na jednak ili povlašten način postupanja radi zaštite njihovih interesa, kompenzirati nepovoljni položaj i otklanjati teškoće pri sudjelovanju u planiranju, kreiranju i provedbi socijalne politike, te ostvarivanju prava na dignitet. U Republici Hrvatskoj se politika prema osobama s invaliditetom zasniva na suvremenim međunarodnim standardima, koji uključuju i temeljna načela ljudskih prava kao što je načelo nediskriminacije, te načelo međuzavisnosti i nedjeljivosti svih ljudskih prava, a što čini nužnim ostvarivanje pristupačnosti svih građanskih i političkih, kao i socijalnih, kulturnih i gospodarskih prava osobama s invaliditetom.

Vezano uz područje od posebnog interesa za osobe s invaliditetom, Republika Hrvatska je u svoj pravni sustav ugradila načela Opće deklaracije o ljudskim pravima, te je postala stranka: Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencije protiv mučenja i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, Konvencije o pravima djeteta, kao i njihovih dodatnih protokola.

Republika Hrvatska je Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Fakultativni protokol uz Konvenciju, kao treća zemlja po redu, potpisala u New Yorku 30. ožujka 2007. godine. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju Hrvatski sabor donio je 1. lipnja 2007. godine («Narodne novine», br. 6/07).

Nastavno na postojeće zakonodavstvo, kao i na dosadašnju provedbu i rezultate Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. - 2006., Vlada Republike Hrvatske je 5. lipnja 2007. godine donijela Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine s ciljem napretka te daljnjeg snaženja zaštite prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Temelji za donošenje Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine su Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. – 2015. i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda.

Zadaća Nacionalne strategije je uskladiti sve politike djelovanja na području zaštite osoba s invaliditetom s dostignutim suvremenim međunarodnim standardima, koji uključuju i temeljna načela ljudskih prava kao što je načelo nediskriminacije.

Nova Nacionalna strategija naslanja se na već uspostavljene okvire, kao i iskustva u provedbi prethodne Nacionalne strategije, ali uz traženje novih rješenja za osiguravanje sveobuhvatnog pristupa u svim područjima od interesa za osobe s invaliditetom, ako što su: obitelj, život u zajednici, odgoj i obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna skrb i mirovinsko osiguranje, stanovanje, mobilnost i pristupačnost, profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad, pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja, informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti, sudjelovanje u kulturnom životu, sudjelovanje u političkom i javnom životu, istraživanje i razvoj, rekreacija, razonoda i šport, udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu te međunarodna suradnja.

Cilj Nacionalne strategije je učiniti hrvatsko društvo što osjetljivijim i prilagođenijim za nužne promjene u korist izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom, odnosno stvoriti uvjete za njihovo aktivno uključivanje i

ravnopravno sudjelovanje u društvu, poštivanje urođenog dostojanstva i uvažavanje posebnih interesa, te sprečavanje bilo kakve diskriminacije i snaženje svih oblika društvene solidarnosti.

U cilju sveukupnog djelovanja na području promicanja i zaštite prava osoba s invaliditetom, osnovano je Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom kao savjetodavno i stručno tijelo Vlade sa zadaćom upućivanja prijedloga, mišljenja i stručnih obrazloženja u području stanja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, te provođenja aktivnosti usmjerenih na njihovu dobrobit.

Hrvatski je sabor 1. travnja 2005. godine donio Deklaraciju o pravima osoba s invaliditetom na temelju najviših ustavnih načela Republike Hrvatske potvrđujući pravo svih građana da ravnopravno sudjeluju u svim segmentima društva. U 2001. godini donesen je i Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom kojim se propisuje način prikupljanja, obrade i zaštite tajnosti podataka osoba s invaliditetom.

Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom koji je Hrvatski sabor donio 3. listopada 2007. («Narodne novine», br. 107/07), u hrvatski pravni sustav uvodi se institut pravobranitelja za osobe s invaliditetom sa ključnom ulogom u zaštiti, praćenju i promicanju prava i interesa osoba s invaliditetom.

Kako bi se poboljšala kvaliteta života osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta i osigurala neovisnost življenja u zajednici, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom u 2006. godini započelo provedbu Pilot-projekta osobnog asistenta u koji je uključeno ukupno 176 osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, a projekt se provodio tijekom 2007. godine.

Cilj provedbe ovog projekta bio je utvrđivanje kriterija za odabir korisnika usluge osobne asistencije, analiza potreba osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta na području Republike Hrvatske, utvrđivanje broja tih osoba, utvrđivanje financijskih sredstava koja će biti potrebno osigurati uvođenjem instituta osobnog asistenta u zakonsku regulativu te utvrđivanje kriterija za odabir osobnih asistenata i stvaranje temelja za prijedlog zakonske regulative.

Ovaj projekt se provodio u suradnji s nevladinim organizacijama osoba s invaliditetom koje su ravnopravni partneri u provedbi te aktivno sudjeluju u praćenju, evaluaciji i pripremi zakonske regulative. U 2008. godini planira se izrada propisa kojim će se urediti osiguravanje prava na osobnog asistenta.

Posebice je značajno istaknuti da Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine sadrži mjere u cilju sveobuhvatne skrbi osoba s invaliditetom kojima su obuhvaćene odrasle osobe s invaliditetom, ali i djeca s teškoćama u razvoju. Osim toga, Nacionalnom strategijom predviđene su i posebni ciljevi, mjere i aktivnosti usmjereni populaciji djece s teškoćama u razvoju.

Također i Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine u području Djeca s posebnim potrebama određuje ciljeve: poboljšanje kvalitete zadovoljavanja potreba djece s posebnim potrebama u svim područjima života; osiguranje odgovarajućih uvjeta za njihov primjeren rast i razvoj u obitelji ili u iznimnim okolnostima u udomiteljskim obiteljima ili ustanovama primjerenim potrebama djeteta s posebnim potrebama; osiguranje jednakih mogućnosti u sustavu odgoja i obrazovanja djece s posebnim potrebama u integriranim uvjetima: uvođenje odgojno-obrazovnih programa u sustav školstva s ciljem integracije i sprječavanja diskriminacije djece s posebnim potrebama.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora zabranjuje svaki oblik diskriminacije zatvorenika po bilo kojoj osnovi, pa propisuje uvjete smještaja zatvorenika koji je osoba s invaliditetom, koji mora odgovarati vrsti i stupnju invalidnosti. Posebnu pozornost u zatvorskom sustavu posvećuje se osiguravanju uvjeta za ostvarenje ljudskih prava zatvorenika koji su osobe s invaliditetom i starih i nemoćnih. U tu svrhu rade se prilagodbe smještajnih prostora u kaznionicama i zatvorima kako bi ova kategorija zatvorenika imala mogućnosti ostvarivanja svih prava Zakonom propisanih. Jedno od temeljnih ljudskih prava zatvorenika jest i pravo na rad, a kaznonice i zatvori obvezni su rad osigurati svima koji žele raditi. Uvjeti rada moraju odgovarati uvjetima u kojima se proces toga mjesta rada odvija na slobodi. Radi omogućavanja prava na rad zatvorenicima koji su osobe s invaliditetom, u kaznionicama i zatvorima ustrojavaju se posebne tzv. zaštitne radionice u kojima se obavljaju poslovi prilagođeni potrebama ove kategorije zatvorenika.

Osim navedenog, zatvorenicima koji zbog invalidnosti ili bolesti ili životne dobi su trajno radno nesposobni, na teret državnog proračuna osigurava se novčana pomoć koja im se isplaćuje tromjesečno. Svim zatvorenicima pa tako i osobama s invaliditetom, zajamčena je zdravstvena skrb tijekom izdržavanja kazne koja kvalitetom i opsegom odgovara zdravstvenoj zaštiti koju pruža javno zdravstvo. Na isti način osiguravaju se ortopedska pomagala, naočale, slušni aparat ili druga potrebna pomagala.

Kao odgovor na potrebu za sustavnim promjenama na području zaštite osoba s invaliditetom uslijedio je Projekt razvoja sustava socijalne skrbi, koji je rezultat suradnje Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Svjetske banke, a u skladu je s intencijom i nastojanjima Hrvatske za pridruživanje EU.

Projektom razvoja sustava socijalne skrbi nastoji se uspostaviti novi, racionalniji i djelotvorniji sustav usmjeren prema socijalno najugroženijim građanima, odnosno socijalno osjetljivim skupinama među kojima su i osobe s

invaliditetom. To razumijeva dalju decentralizaciju i prenošenje ovlasti na jedinice područne (regionalne) samouprave kako bi službe bile što djelotvornije i dostupnije građanima; sustavnije poticanje i financijsku potporu djelovanju nevladinih organizacija i humanitarnih udruga; bolju usmjerenost novčanih naknada pri čemu će se uvažavati specifičnosti određenih područja zbog običaja i načina življenja, te potreba i interesa korisnika; kvalitetnije pružanje socijalnih usluga u instituciji i izvan instituciji; kvalitetniju informiranost o socijalnim pravima, te informatizaciju sustava.

Sukladno nastojanjima da se zadovolje sve složenije i brojnije potrebe osoba s invaliditetom, izrađen je i novi zakonodavni okvir s ciljem pojednostavljenja postupka pri ostvarivanju njihovih prava, smanjenja administriranja radi osiguravanja kvalitetnijeg stručnog rada i jednostavnijeg pristupa korisnika pravima, te širenje spektra usluga čime se pridonosi poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom.

Iako je u sustavu socijalne skrbi još uvijek značajnim dijelom zastupljena institucijska skrb (različitim oblicima institucijske skrbi obuhvaćene su 3.153 osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem), od tog je broja veći dio na stalnom ili tjednom smještaju, dok je manji broj osoba uključen u programe poludnevnog ili cjelodnevnog boravka. Od ukupnog broja domova, u njih 13 provode se programi osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Razlozi za smještaj osoba s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem u ustanove su različiti, a jedan od značajnijih jest nemogućnost da se dijete obuhvati školovanjem, odnosno stručnim radom na području na kojem živi. Trajanje boravka osoba s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem razlikuje se ovisno o djelatnosti, odnosno vrsti usluga koju pruža pojedini dom.

Tako, primjerice, djeca školske dobi koja su smještena u dom radi školovanja, u domu u pravilu borave dok traje osnovnoškolsko ili srednjoškolsko obrazovanje. Ako se radi o djeci bez roditelja ili djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te odraslim osobama, tada boravak može trajati i duže. Kada je riječ o uključivanju osoba u različite rehabilitacijske programe, duljina boravka ovisi o vrsti, odnosno duljini trajanja programa.

U svrhu osiguranja kvalitete života osoba s invaliditetom smještene u domovima socijalne skrbi provode se rehabilitacijski programi i postupci u skladu s potrebama, interesima i sposobnostima korisnika, kako bi im se osiguralo zadovoljenje svih potreba i poštivanje prava. Primjena takvih programa odražava se na kvalitetu rada, a posebice na učinke rehabilitacije.

Ujedno se radi na intenziviranju individualnog rada s korisnikom, dobroj organizaciji slobodnog vremena, motivaciji korisnika i roditelja za aktivno sudjelovanje u realizaciji rehabilitacije, redovitoj edukaciji djelatnika s ciljem upoznavanja s novim metodama stručnog rada, razvijanju savjetodavnog rada s roditeljima i članovima obitelji, stvaranju čvršće veze s lokalnom zajednicom u smislu razmjene životnih sadržaja institucije i zajednice, te intenziviranju aktivnosti u svrhu povratka korisnika u prirodnu sredinu.

U skladu s utvrđenom potrebom provođenja procesa deinstitucionalizacije s konačnim ciljem podizanja razine kvalitete usluga za socijalno osjetljive skupine korisnika, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi potiče razvoj mreže stručnih službi podrške u lokalnim zajednicama u području socijalne skrbi. To znači poticanje i razvijanje izvaninstitucijskih oblika skrbi (organizirano stanovanje, udomiteljstvo, stručna pomoć u obitelji, stručna pomoć u školi, stambene zajednice, pomoć i njega u kući) i drugih oblika skrbi u manjim institucijama (obiteljski dom, dnevni centar). U tom će se smjeru nadalje odvijati i transformacija ustanova socijalne skrbi.

Može se reći da je deinstitucionalizacija sustava socijalne skrbi dugoročan proces, budući da takav model zbrinjavanja ne znači samo deinstitucionalizaciju osobe u doslovnom smislu te riječi, već uključuje osnivanje novih službi, promjenu statusa udomiteljskih obitelji, osiguranje adekvatnog pružanja zdravstvenih usluga i usluga školovanja, program zapošljavanja, suradnju s civilnim sektorom, stvaranje drukčijih stavova i dr.

Naime, prilikom ovakvih reformi sustava valja voditi računa o svim pretpostavkama bitnim za realizaciju (prostornim, kadrovskim, financijskim i dr.). Jedna od njih jest i određivanje prioriteta u odnosu na pojedine kategorije korisnika.

Strategija razvitka socijalne skrbi za osobe s invaliditetom treba biti usmjerena na veće angažiranje jedinica lokalne samouprave i uprave, osiguranje implementacije politike za osobe s invaliditetom u sve sektore društva, kreiranje pristupačnijeg društva, te mijenjanje stavova i senzibilizaciju javnosti za potrebe osoba s invaliditetom.

Posebni je cilj rehabilitacije i habilitacije pomoći osobama s invaliditetom da postignu ili ponovno ostvare najveći mogući stupanj razvoja i sposobnosti, te da steknu ili poboljšaju vještine za puno sudjelovanje u zajednici. Stoga bi politika prema osobama s invaliditetom trebala biti usmjerena prema otklanjanju teškoća koje sprečavaju osobe s invaliditetom da pridonose u njezinom planiranju, kreiranju i provedbi.

Osobama s invaliditetom valja omogućiti ostvarivanje prava na puno sudjelovanje, dignitet, te na povoljne mogućnosti njihova življenja. Presudan faktor u rješavanju propusta u politici za osobe s invaliditetom jest koordinacija različitih društvenih područja (zdravstva, obrazovanja, tržišta rada, komunikacije, kulture, stanovanja, socijalne skrbi, socijalnog planiranja i dr). Perspektiva integracije i jednakih mogućnosti za osobe s invaliditetom ima mjesto u svakom području politike.

Povezanost svih sudionika uključuje aktivnosti u kojima su udružena nastojanja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, drugih članova zajednice i odgovarajućih službi. Mnoge osobe s određenim oštećenjima imaju poteškoće pri ostvarivanju prava na jednaki način postupanja ili povlašteni način postupanja u postizanju svojih interesa ili podrške na koju imaju pravo. Jedan od načina na koji se to može izbjeći jest da se u nacionalno zakonodavstvo ugrade mjere koje osobama s invaliditetom omogućuju ostvarenje njihovih prava i zahtjeva.

Upravo u svrhu razvoja skrbi za osobe s invaliditetom, od velikog je značenja prepoznavanje vrijednosti i potencijala u pomoći koju nevladine organizacije mogu pružiti na području socijalne skrbi. To znači da bi se socijalna skrb u budućnosti trebala puno više oslanjati upravo na suradnju s nevladinim, neprofitnim sektorom, te privatnim inicijativama.

Iako je politika prema osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj usmjerena prema onemogućavanju svake diskriminacije osoba s invaliditetom u odnosu na sudjelovanje u svim najvažnijim područjima društvenog života, prema postojećim propisima još je uvijek neusklađen status osoba s istom vrstom i stupnjem invaliditeta. U cilju otklanjanja uočenih nedostataka u uređivanju položaja osoba s invaliditetom, nadležna će tijela u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave poduzeti potrebne aktivnosti usmjerene na uspostavu ujednačenog sustava zaštite i integraciju osoba s invaliditetom.

MJERE:

1. Ujednačavanje položaja i prava osoba s invaliditetom u različitim sustavima.

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

2. Osiguravanje na lokalnoj razini pružanja brzih i dostupnih informacija o ostvarivanju različitih vrsta pomoći i usluga.

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

3. Uspostavljanje mreža službi podrške s ponudom raznovrsnih usluga koja bi trebala svakoj osobi s invaliditetom pružiti podršku u onoj mjeri koja će joj osigurati ostanak i uspješno sudjelovanje u lokalnoj zajednici.

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

1. 4. Starije osobe

Republici Hrvatskoj prisutan je trend povećanja populacije starije životne dobi. Ovakva situacija zahtjeva uspostavu posebne skrbi u odnosu na potrebe starijeg stanovništva koja će uzeti u obzir njihove specifične potrebe i uvjete života.

1.4.1. Međugeneracijska solidarnost

Promjena u demografskoj strukturi stanovništva uz povećanje udjela starijih osoba u društvima brojnih zemalja i borba protiv dobne diskriminacije u središte pažnje stavljaju i pitanje položaja samih starijih osoba u društvu i poboljšanja kvalitete njihova života.

U popisu stanovništva iz 2001. udio stanovnika dobne skupine od 65 godina života i više u ukupnom stanovništvu jest 15,6%. U ukupnom stanovništvu po županijama, udjel se razlikuje i kreće od približno 14% u Zagrebačkoj i Međimurskoj županiji do više od 19% u Karlovačkoj i Šibensko-kninskoj odnosno 22,7% u Ličko-senjskoj. U 2005. Hrvatska broji ukupno 747 900 osoba životne dobi više od 65 godina od kojih je 385 000 osoba starijih od 85 godina života. 1

Republika Hrvatska je kontinuirano pridružena naporima međunarodne zajednice u pronalaženju najboljih rješenja u skladu s UN Načelima za starije osobe iz 1991., i slijedom Madridskog međunarodnog akcijskog plana o starenju iz 2002.g. U odnosu na poboljšanje kvalitete života starijih osoba, politika Vlade Republike Hrvatske usmjerena je kreiranju inovativnih i financijski održivih programa, promicanju međusobne produktivne razmjene između generacija i međunarodnoj suradnji.

Uredbom Vlade od 17. ožujka 2004. („Narodne novine“ br. 38/04) unutar Ministarstva, obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti se ustrojava Uprava za međugeneracijsku solidarnost te se poslovima i zadacima koji se u njoj obavljaju potiču programi i projekti u cilju poboljšanja kvalitete življenja osoba starije životne dobi, predlažu mjere za poticanje obitelji za zadržavanje starijih i nemoćnih članova u krugu obitelji, potiče razvijanje uslužnih djelatnosti za potrebe starijih osoba i izvaninstitucionalnih oblika skrbi i obavljaju drugi poslovi skrbi o ovoj skupini stanovništva.

1 Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001. i Statističke informacije 2007

Programi međugeneracijske solidarnosti Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti usmjereni su poticanju lokalne zajednice na poboljšanje kvalitete življenja starijih osoba kroz pružanje potrebnih usluga starijim članovima zajednice u njihovim kućanstvima ili organiziranim dnevnim boravcima, zapošljavanje nezaposlenih radno sposobnih osoba na pružanje usluga starijim osobama, uključivanje volontera i poticanje

volonterstva u zajednici. U razdoblju do 1. lipnja 2008. programi međugeneracijske solidarnosti pokrenuti su u 20 županija, obuhvaćeno je ukupno 9675 starijih osoba kao korisnika usluga iz programa i zaposleno je 640 osoba u timovima za njihovu provedbu, poglavito žena u dobi iznad 40 godina života.

Zaključkom Vlade Republike Hrvatske sa sjednice od 23. kolovoza 2007., prihvaćen je za razdoblje od 2008. do 2011. Program razvoja usluga za starije osobe u sustavu međugeneracijske solidarnosti („Narodne novine“ br. 90/07) kojim je osiguran razvoj programa međugeneracijske solidarnosti, povećanje udjela starijih osoba kao korisnika programa za najmanje 12 % godišnje, širenje mreže usluga i normativno uređenje sustava usluga za starije osobe.

Određujući osobe starije životne dobi kao posebno osjetljivu skupinu, u Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2008. do 2011. što ga je Vlada Republike Hrvatske donijela zaključkom od 2. studenog 2007. („Narodne novine“ br. 119/07) Hrvatska se u pitanjima starijih osoba jasno usmjerava zaštititi, promicanju i unapređivanju ljudskih prava starijih osoba, podizanju javne svijesti i unaprjeđenju međusobne suradnje u sustavu tijela za zaštitu i promicanje ljudskih prava.

Radi definiranja programa i mjera za njihovo provođenje, potrebno je programe provoditi u suradnji s lokalnom zajednicom i poticati organiziranje mreže pomoći starijim osobama kroz iznalaženje odgovarajućih načina izvaninstitucionalne skrbi u specifičnim uvjetima življenja pojedinca. Prilikom definiranja aktivnosti i mjera potrebno je koristiti sve raspoložive resurse zajednice i voditi računa o stvarnim potrebama pojedinca.

Poboljšavanje kvalitete življenja starijih osoba potrebno je ostvarivati i kroz jačanje svijesti u javnosti o potrebi povećane brige za starije osobe i dobrosusjedskoj pomoći, kroz poticanje razmjene znanja i iskustava između generacijama i izjednačavanja različitih generacijskih skupina.

Hrvatski sabor je na sjednici 15. srpnja 2007. donio Zakon o volonterstvu („Narodne novine“ br. 58/07) kako bi se osiguralo povoljno društveno okruženje za pružanje aktivnosti i usluga na dobrobit pojedinaca ili opću dobrobit, što neizostavno uključuje starije članove društva. Slijedom odredbe članka 19. Zakona o volonterstvu osnovan je Nacionalni odbor za razvoj volonterstva kao savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske u pitanjima promicanja razvoja volonterstva i predlaganja mjera za unapređenje položaja volontera u društvu. Na 5. sjednici Nacionalnog odbora od 5. svibnja 2008. donesen je Etički kodeks volontera u cilju daljnjeg poticanja razumijevanja i prihvaćanja propisanih načela i standarda te njihovu primjenu u svakodnevnoj organizaciji i pružanju volonterskih usluga i objavljen je u „Narodnim novinama“ br. 55/08.

Kroz osiguravanje daljnjeg razvoja volonterstva, poticanje zapošljavanja i suradnju s organizacijama civilnog društva potrebno je kontinuirano poboljšavati kvalitetu života svakog pojedinca u društvu i društva u cjelini.

U pitanjima starijih osoba, radi ostvarivanja sveobuhvatnosti i kontinuiranog napretka, potrebna je trajna i učinkovita međuresorna i međunarodna suradnja kroz razmjenu znanja, iskustava i dobre prakse u cilju postizanja „društva za svaku životnu dob“.

MJERE:

1. Sustavno provođenje programa međugeneracijske solidarnosti

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s tijelima jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave;

2. Sustavno poticanje projekata organizacija civilnog društva usmjerenih poboljšanju kvalitete života starijih osoba

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s tijelima jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave i organizacijama civilnog društva;

3. Poticanje razvoja volonterstva u poboljšanju kvalitete života starijih osoba i skrbi o starijima,

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s tijelima jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave i organizacijama civilnog društva;

4. Sustavno praćenje pitanja starijih osoba kroz međuresornu i međunarodnu suradnju

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s tijelima jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave i organizacijama civilnog društva.

1.4.2. Institucionalna skrb za starije i nemoćne osobe i razvoj mreže davatelja usluga

Započete promjene u sustavu socijalne skrbi Republike Hrvatske usmjerene su nastojanju da se razvije cjelovite skrb o starijim osobama, koja će uključivati javni, privatni te civilni, neprofitni sektor skrbi.

U procesu pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji, sustav socijalne skrbi i nadalje će se usklađivati s kriterijima i standardima važećim u zemljama Europske unije.

Kao odgovor na potrebu za sustavnim promjenama u ovom području uslijedio je Projekt razvoja sustava socijalne skrbi, koji je rezultat suradnje Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Svjetske banke. Projekt razvoja sustava socijalne skrbi osnažit će kvalitetu, ciljanost i administraciju socijalnih naknada i usluga koje primaju oni kojima su one najpotrebnije.

Jednu od ključnih odrednica buduće razvoja sustava skrbi za stare i nemoćne osobe predstavlja deinstitucionalizacija. Cilj deinstitucionalizacije jest podizanje kvalitete života osoba starije životne te ubrzano postizanje promjene u omjeru između institucijskih i izvaninstitucijskih oblika skrbi u korist izvaninstitucijskih oblika.

Republika Hrvatska ustavnim se odredbama obvezala da jamči pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba slabim, nemoćnim i drugim zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti nezbrinutim građanima. Zakonom o socijalnoj skrbi ("Narodne novine", broj 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07) uređena su prava koje mogu ostvariti starije i nemoćne osobe. Pristup pravima temeljem navedenog zakona dostupan je svim starijim i nemoćnim osobama u skladu s propisanim uvjetima i načinom ostvarivanja prava iz socijalne skrbi.

Valja naglasiti da je od posebnog značenja prihvaćanje Europske socijalne povelje koju je Republika Hrvatska potpisala 8. ožujka 1999., a pojedine je članke i ratificirala u listopadu 2002. godine. U skladu sa socijalnom poveljom Republika Hrvatska nastoji omogućiti ostvarivanje socijalna prava svakoj osobi, pa tako i starijim i nemoćnim osobama. Kada govorimo o starijim i nemoćnim osobama potrebno je posebno istaknuti pravo na socijalnu sigurnost, pravo na socijalnu i medicinsku zaštitu, pravo na korištenje usluga socijalnih službi, kao i težnju da se osigura učinkovito ostvarivanje svih prava na dobrobit starijih i nemoćnih osoba. U vezi s navedenim važno je i promicanje ili organiziranje novih oblika službi za starije i nemoćne osobe koje će pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinaca i skupina u zajednici, njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini, a sve u cilju postizanja veće neovisnosti u svakodnevnom životu i ostvarivanju prava.

Razvoj sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u brizi za starije i nemoćne osobe kretao se u smjeru provođenja decentralizacije i privatne inicijative, te razvoja izvaninstitucionalnih oblika skrbi.

Radi učinkovitijeg ostvarivanja prava starijih i nemoćnih osoba promiče se dostupnost informacijama starijih osobama o postojećim uslugama i mogućnostima da se njima koriste, pri čemu je stavljen naglasak na slobodu izbora načina života, kao i odabir usluga koje će im omogućiti zadovoljenje životnih potreba.

Općenito govoreći oblike skrbi za stare i nemoćne osobe unutar sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj možemo podijeliti na institucionalne i izvaninstitucionalne.

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi skrb izvan vlastite obitelji (institucionalna skrb) osigurava se starijoj i nemoćnoj osobi kojoj je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju i nemoći prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe, a kada joj tu pomoć i njegu ne mogu pružiti članovi obitelji ili se pomoć i njega ne može osigurati na drugi način.

Također skrb izvan vlastite obitelji može se osigurati starijoj i nemoćnoj osobi koja se nalazi u posebno teškim prilikama koje se ne mogu otkloniti primjenom drugih prava iz socijalne skrbi ili na drugi način.

Starijoj osobi skrb izvan vlastite obitelji može se pružiti isključivo na njen zahtjev ili uz njen pristanak, a smještaj u domu socijalne skrbi ostvaruje na temelju rješenja nadležnog centra za socijalnu skrb kada joj se priznaje pravo na skrb izvan vlastite obitelji ili na temelju ugovora o smještaju izravno s domom socijalne skrbi. Ukoliko starija osoba ima dovoljno prihoda svoje troškove smještaja podmiruje sama u domu socijalne skrbi, a ukoliko nema prihode ili su ti prihodi nedostatni troškove smještaja podmiruje u cijelosti ili djelomično država, pri čemu se vodi računa i o participaciji obveznika uzdržavanja starije osobe.

Većina starijih osoba u Hrvatskoj živi u svom domu i sa svojim obiteljima. Oko 2% starijih i nemoćnih osoba smješteno u institucije, te taj pokazatelj govori da Hrvatske nema izrazito veliki broj institucionaliziranih korisnika. U Republici Hrvatskoj djeluje 46 domova za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač područna (regionalna) samouprava i 66 domova za starije osobe drugih osnivača (uglavnom privatni domovi). Jedan od specifičnih oblika institucionalne skrbi u Republici Hrvatskoj su i novo uvedeni obiteljski domovi (pružanje usluga skrbi kao profesionalna djelatnost), koji nastoje osigurati korisnicima skrb najbliže obiteljskim uvjetima. Budući da se radi o značajno manjem broju korisnika u odnosu na domove za starije i nemoćne osobe ovi domovi bi trebali imati mogućnosti pružiti starijim osobama osjećaj obiteljske atmosfere. Do sada je osnovano 96 obiteljskih domova za starije i nemoćne osobe, a broj smještenih osoba kreće se od najmanje 5 do najviše 20 starijih i nemoćnih osoba. Pored činjenice da Republika Hrvatska nema pretjerano institucionalizirani sustav socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe, postoji potreba za daljnjim razvijanjem izvaninstitucionalnih oblika skrbi s ciljem omogućavanja pristupa starijim i nemoćnim osobama odgovarajućim uslugama u zajednici. Pri tome valja voditi računa o slobodnom odabiru oblika skrbi od strane korisnika.

Postojeći kapaciteti domova za starije i nemoćne osobe u potpunosti ne zadovoljavaju potrebe za smještaj nepokretnih i teže pokretnih starijih i nemoćnih osoba kojima je potrebno osigurati dugotrajnu stacionarnu skrb i

njegu. Zbog nedostatka smještajnih kapaciteta određeni broj starijih i nemoćnih osoba, kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju i nemoći prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe, nalazi se na listama čekanja, te im je na taj način u času nastale potrebe pravovremeno onemogućena dostupnost usluga skrbi. Budući da su smještajni kapaciteti za nepokretne i teže pokretne osobe starije dobi nedostatni, u cilju premošćivanja postojećih problema traže se rješenja u sve značajnijem razvoju izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije osobe. Kako bi se izbjegla prevelika daljnja ulaganja u infrastrukturu u narednom će razdoblju biti potrebno promijeniti kriterije smještaja starijih i nemoćnih osoba u postojeće smještajne kapacitete i to na način da se postepeno povećava kapacitet za dugotrajnu njegu i skrb, a smanjuje kapacitet za smještaj pokretnih korisnika koji skrb mogu dobiti izvan institucije. Na taj način omogućilo bi se starijim osobama koje ne mogu same skrbiti o sebi, a potrebnu njegu i zadovoljavanje životnih potreba im ne mogu pružiti članovi obitelji, niti im se ona može osigurati na drugi način, dostupnost usluga u okviru institucionalne skrbi. Istovremeno će biti potrebno pristupiti jačem poticanju stvaranja mreže novih davatelja socijalnih usluga kako bi se starijim osobama omogućilo da što duže ostanu u svom domu ili obiteljskom okruženju.

U skrbi za starije i nemoćne osobe pažnju treba u narednom razdoblju posvetiti skrbi za starije osobe oboljelih od duševnih poremećaja i neurološke bolesti - od depresija do Alzheimerove bolesti. Kako bi se osigurala skrb za ovu kategoriju starijih osoba potrebno je razvijati razne oblike smještaja koje pridonose uspjehu tretmana koji nije usmjeren samo na liječenje nego i na stimulaciju i održavanje psihofizičkih funkcija s kojima starija osoba raspoložuje. Važno je rano prepoznavanje ovih poremećaja kako bi se stavio naglasak na usporavanje bolesti i što duže zadržavanje osobe u početnim stadijima bolesti. Osnivanjem dnevnih boravaka za skrb za ovu kategoriju starijih osoba i podrška obitelji može značajno doprinijeti sprečavanju preuranjenog institucionaliziranja ovih osoba. Kada govorimo o institucionalnoj skrbi za ove osobe nužno je voditi računa o uvažavanju specifičnih uvjeta u pogledu prostora, oprema i kadra.

Značajan problem u skrbi za stare i nemoćne tiče se nedostatnog osoblja zaposlenog u dugotrajnoj njezi i skrbi na odjelima za pojačanu njegu radi čega će u dogledno vrijeme biti potrebno broj zaposlenih u institucijama socijalne skrbi dovesti na razinu koja omogućava pravovremenu dostupnost i kvalitetu usluga.

U vezi s dostupnošću raznih oblika usluga za starije i nemoćne osobe, između ostalog i usluga institucionalne skrbi, uočena je potreba uspostave mreža pružatelja usluga na lokalnoj razini. Postojećim Zakonom o socijalnoj skrbi određeno je da mrežu domova socijalne skrbi i djelatnosti socijalne skrbi utvrđuje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi prema stvarnoj potrebi skrbi izvan vlastite obitelji na području Republike Hrvatske za korisnike kojima se ovo pravo priznaje temeljem rješenja centra za socijalnu skrb. Razvoj centara za pomoć i njegu prepušten je privatnoj inicijativi i provođenju programa lokalne i regionalne sredine.

Ovakav način organizacije pružanja usluga starijim i nemoćnim osobama pokazao je određene nedostatke u pogledu planiranja i zadovoljavanja potreba starijih i nemoćnih osoba. Iako Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi potiče razvoj privatne inicijative u skrbi za starije i nemoćne osobe, kao i pružanje socijalnih usluga u zajednici od strane nevladinih organizacija, uočen je neravnomjeran razvoj mreže pružatelja usluga, kako izvaninstitucijskih tako i institucijskih, uslijed čega pojedina područja nisu u mogućnosti odgovoriti na potrebe starijih i nemoćnih osoba. Navedeno upućuje da je za zadovoljenje potreba starijih i nemoćnih osoba i omogućavanje jednake dostupnosti usluga potrebno uspostaviti ravnomjerniju mrežu na svim lokalnim razinama. Uvjeti za uspostavljanje lokalne mreže podrazumijeva specifične zakonske, financijske i administrativne mehanizme/regulative kako bi se privukli i ugovorili alternativni davatelji socijalnih usluga. Također će biti potrebno posvetiti više pažnje sadržaju i procesu socijalnog planiranja na lokalnoj razini, kao i uspostavi koordinacije aktivnosti između pružatelja usluga s ciljem izbjegavanja paralelnih oblika pomoći.

Republika Hrvatska u rujnu 2005. godine započela je s izradom Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske (JIM-RH), a dokument je potpisala Vlada Republike Hrvatske i Europska komisija dana 5. ožujka 2007. godine. Temeljem utvrđenih prioriteta Zajedničkog memoranduma izrađen je Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje (2007. – 2008.), a koji je Vlada RH prihvatila 24. travnja.2008.godine, u cilju proširenja mreže socijalnih usluga, razvoja sustava izvaninstitucionalnih usluga i unapređenja pristupa socijalnim uslugama za djecu, starije osobe i osobe s invaliditetom.

MJERE:

1. Povećati smještajne kapacitete za nepokretne i teže pokretne starije i nemoćne osobe, podići smještajne standarde u postojećim ustanovama te zaposliti dostatan broj stručno osposobljenog osoblja (kroz izmjene podzakonskog propisa kojim se uređuju uvjeti u pogledu prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih radnika, kroz ugovaranja novih kapaciteta za smještaj, kroz poticanje razvoja privatne inicijative, odnosno osnivanja domova socijalne skrbi drugih osnivača)

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

2. Razviti kvalitetne modele socijalnog planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini, te osmisлити i razviti nove mreže lokalnih pružatelja socijalnih usluga

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

3. Osigurati dostupnost informacija o vrstama pomoći i usluga za starije i nemoćne osobe, kao i o uvjetima i načinu pristupa

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i nevladinim organizacijama

1.4.3. Starije osobe u okviru zatvorskog sustava

Zakon o izvršavanju kazne zatvora propisuje uvjete smještaja zatvorenika/zatvorenica i zdravstvenu skrb, što mora biti povezano sa stanjem osobe, a sve u svrhu osiguravanja jednakog položaja svih zatvorenika/zatvorenica tijekom izvršavanja kazne zatvora.

Stariji i nemoćni zatvorenici/zatvorenice jesu posebno osjetljiva kategorija kojoj se u zatvorskom sustavu poklanja posebna pažnja u odnosu na smještaj, liječenje i zdravstvenu skrb, osiguravanje novčane pomoći i osiguravanje uvjeta koji će ovoj kategoriji zatvorenika/zatvorenica jamčiti mogućnost ostvarivanja svih temeljnih ljudskih prava propisanih Zakonom.

Posebne aktivnosti poduzimaju se u pripremi za otpust, posebno radi osiguravanja prihvata nakon otpusta, liječenja i pomoći poslije otpusta, zbog čega se intenzivno kontaktira sa centrima za socijalnu skrb, udrugama i obitelji ove kategorije zatvorenika/zatvorenica.

MJERA:

1. Izvršiti prilagodbu smještajnih prostora u svim kaznionicama i zatvorima radi povećanja mogućnosti smještaja starijih i nemoćnih zatvorenika/zatvorenica

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

1.5. Psihički bolesne odrasle osobe

Socijalna skrb u Republici Hrvatskoj značajnu pažnju posvećuje organiziranju stručnih službi za zaštitu i brigu o osobama s duševnim poremećajima. Pri tome se u skrbi za ove osobe naglasak stavlja na sprečavanje pojave psihičkih poremećaja, odnosno, očuvanje i unapređenje duševnog zdravlja. Republika Hrvatska teži razvoju suvremenog pristupa zaštite i unapređenja mentalnog/duševnog zdravlja svake osobe i zajednice u cijelosti. Pri tome se polazi od ustavnog opredjeljenja, zakonske regulative i prihvaćenih međunarodnih dokumenta vezanih uz zaštitu ljudskih prava i zabranu svake diskriminacije.

Zakonom o socijalnoj skrbi propisani su uvjeti i način ostvarivanja prava korisnika socijalne skrbi. Psihički bolesne odrasle osobe imaju jednaki pristup pravima kao i sve druge osobe kojima je ta pomoć potrebna. Prava iz socijalne skrbi koje psihički bolesna odrasla osoba ostvaruje temeljem ovog zakona mogu se razvrstati na materijalne oblike socijalne pomoći (novčana davanja i usluge) te na socijalnu skrb u užem smislu (uključuje smještaj u ustanove socijalne skrbi, pomoć i njegu u kući i tome slično).

Zaštita mentalnog/duševnog zdravlja nedjeljivi je dio sveobuhvatne javno-zdravstvene politike i ona je prvenstveno usmjerena k smanjenju čimbenika koji narušavaju ili smanjuju dobro mentalno/duševno zdravlje pojedinca i zajednice. Osobe s poremećajima u mentalnom/duševnom zdravlju popraćenog često kroničnim tijekom bolesti traže primjereni odgovor nadležnih službi u osmišljavanju primjerenih oblika pomoći. Skrb o psihički bolesnim odraslim osobama u sustavu socijalne skrbi provodi se putem institucijskih i izvaninstitucijskih oblika pomoći.

Institucijski oblik skrbi pruža se psihički bolesnim odraslim osobama kojima nije potreban smještaj u bolnici, a odgovarajuća im se skrb ne može pružiti u vlastitoj obitelji. Pored domova za psihički bolesne odrasle osobe skrb izvan vlastite obitelji za ovu kategoriju osoba skrb se može pružiti i u obiteljskim domovima te kroz udomiteljstvo.

Organizirana skrb za psihički bolesne odrasle osobe u Republici Hrvatskoj još uvijek je pretežito institucionalna, no u projekciji razvoja budućeg sustava skrbi izvaninstitucionalni oblici dobivaju značajno mjesto. Trenutno u Republici Hrvatskoj još uvijek nedostaju različiti oblici usluga za korisnike koji se nalaze izvan institucije, nedovoljno je razvijen sustav planiranja potreba, nedostaju aktivnosti na planu podrške u obitelji kao i koordinacija između zdravstvenih i socijalnih službi na lokalnoj razini u cilju prevencije i očuvanja zdravlja ovih osoba.

Nastojanja na planu razvoja izvaninstitucionalnih pristupa skrbi u lokalnoj zajednici trebaju u budućnosti doprinijeti kvalitetnijem zbrinjavanju i sve većoj integraciji psihičkih bolesnih osoba unutar lokalne zajednice. Ovakvi oblici skrbi trebaju značajno poticati prevenciju daljnje institucionalizacije kao i reintegraciju psihički bolesnih osoba u zajednicu. Republika Hrvatska u svojoj politici skrbi za psihički bolesne odrasle osobe razvijati će usluge koje su orijentirane prema obitelji i korisniku, te druge inovativne usluge kao što su organizirano stanovanje, dnevni oblici skrbi, patronaža, programi podrške u obitelji i dr.

Što se tiče institucijske skrbi za psihički bolesne odrasle osobe Republika Hrvatska u prijelaznom periodu (do potpunog ukidanja institucije) nastoji kontinuirano poboljšavati postojeće smještajne uvjete, razvijati neophodnu

infrastrukturu i stanje građevina. Pored toga zaposlenici u ustanovama kontinuirano razvijaju nove vještine i podižu razine svojih kompetencija s ciljem trajnog poboljšavanja standarda usluga i uvođenja novih programa. Daljnjim razvojem izvaninstitucijskih usluga ublažio bi se ili potpuno otklonio trenutni nedostatak smještajnih kapaciteta za psihički bolesne odrasle osobe.

Sustav socijalne skrbi Republike Hrvatske otvoren je suradnji s organizacijama civilnog društva kao i s jedinicama lokalne i regionalne samouprave koje daju značajan doprinos provođenju programa pomoći psihički bolesnim odraslim osobama. Ovaj suradni odnos treba i nadalje razvijati posebno u nekim dijelovima Republike Hrvatske u kojima još ne pokazuje zadovoljavajuće rezultate. U nekim se lokalnim sredinama prilikom planiranja socijalnih usluga posvećuje premalo pažnje lokalnim posebitostima i njihovim specifičnim mogućnostima.

Nadležno Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi utvrđuje mrežu domova i djelatnosti socijalne skrbi prema stvarnoj potrebi za skrb izvan vlastite obitelji na području Republike Hrvatske. Korisnici koji ispunjavaju propisane kriterije ostvaruju pravo na smještaj u instituciju ili neki izvaninstitucijski oblik skrbi temeljem rješenja nadležnog centra za socijalnu skrb.

Jedna od smjernica razvoja sustava socijalne skrbi jest i poticanje privatne inicijative i javno-privatnog partnerstva u ovoj djelatnosti. Trenutno je još uvijek zamjetan neravnomjeran razvoj mreže privatnih pružatelja usluga, kako izvaninstitucijskih tako i institucijskih, uslijed čega pojedina područja nisu u mogućnosti adekvatno odgovoriti na potrebe psihički bolesnih odraslih osoba.

Kako bi se psihički bolesnim odraslim osobama omogućila potpuna integracija u društvo, podigla kvaliteta njihovog življenja te zadovoljile potrebe i uvažile njihove različitosti, važna je koordinacija djelovanja i povezanost niza segmenata unutar sustava socijalne i zdravstvene skrbi, te dostupnost informacijama.

Ključni doprinos podizanju kvalitete života psihički bolesnih odraslih dati će jači razvoj obiteljske skrbi i programa pomoći temeljenih na radu u lokalnoj zajednici u kojoj oni žive. Važan segment poboljšanja položaja psihički bolesnih odraslih osoba čini i otklanjanje različitih barijera i ograničenja (nerazvijena svijest o stvarnom položaju i mogućnosti ovih osoba, nemogućnost njihovog zapošljavanja, neadekvatan materijalni položaj itd.) koje ovim osobama nameće društvo zbog nemogućnosti da odgovori svim postavljenim zahtjevima u skrbi za ove osobe.

MJERE:

1. Poticanje inovativnih oblika usluga i skrbi, te razvijanje službi podrške u zajednici za psihički bolesne odrasle osobe

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s privatnim sektorom i organizacijama civilnog društva

2. Poboljšati uvjete u pogledu prostora, opreme u postojećim domovima za psihički bolesne odrasle osobe i prilagoditi broj i strukturu zaposlenika u skladu sa stvarnim potrebama

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

3. Poboljšati dostupnost informacija o vrstama pomoći i usluga za psihički bolesne odrasle osobe te o uvjetima i načinu pristupu tim pravima

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s organizacijama civilnog društva

4. Razviti kvalitetne modele socijalnog planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini, te osmisliti i razviti nove mreže lokalnih pružatelja socijalnih usluga

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

2. OBRAZOVANJE

Hrvatski sustav odgoja i obrazovanja pruža odgojno-obrazovne usluge na razini: predškolskoga odgoja, osnovnoga, srednjeg i visokog obrazovanja te sustava obrazovanja odraslih. Posebna se pozornost posvećuje cjeloživotnom učenju, s ciljem uključivanja odraslih i nezaposlenih u prilagodljive obrazovne ponude i programe osposobljavanja. Ustavom Republike Hrvatske zajamčeno je obvezno i besplatno osnovno školovanje za sve te su donesene brojne mjere koje osiguravaju provedbu ovoga prava. Hrvatski sabor je 2007. godine usvojio Nacionalni program mjera za postupno uvođenje obveznog srednjoškolskog obrazovanja. Postupno uvođenje obveznog srednjoškolskog obrazovanja, motivirano je u podjednakoj mjeri unaprjeđenjem prava i kvalitete života pojedinca te osiguravanjem napretka društva u cjelini.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2005. godine Plan razvoja sustava obrazovanja 2005. – 2010. Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010. je strateški razvojni dokument koji se temelji na sveobuhvatnom promišljanju sustava odgoja i obrazovanja, njegovom praćenju u Europi i svijetu, i o kojem se raspravljalo s brojnim stručnjacima, znanstvenicima i brojnim socijalnim i drugim partnerima tijekom zadnjih godina.

Cilj je Plana razvoja povećanje kvalitete obrazovanja u funkciji kulture življenja, gospodarstva i društva temeljenoga na znanju i demokratskim načelima te osiguranje prava na obrazovanje za sve. Polazište je utvrđivanje sadržaja i aktivnosti koje trebaju pridonijeti razvoju kvalitetnijega, dostupnijega, prilagodljivijeg i učinkovitijeg sustava obrazovanja u svrhu stvaranja intelektualnoga i radnog ljudskog kapitala kao ključnog bogatstva hrvatske

države. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa objavilo je 2006. novi Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS). HNOS je dobi snažnu podršku Svjetske banke i sastavni je dio plana razvoja obrazovanja u Republici Hrvatskoj od 2005. do 2010. godine.

Pokrenut je Projekt Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj 2003.-2012. pod nazivom "Za Hrvatsku pismenosti: Put do poželjne budućnosti." Projekt se financira iz Državnog proračuna. Cilj je omogućiti svim osobama iznad 15 godina da završe osnovnu školu besplatno i time povećati opću razinu pismenosti te omogućiti osobama koje nemaju osposobljenost za zanimanje da podignu opću razinu temeljnih vještina i steknu prvo zanimanje i time povećati njihovu zapošljavanje. Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2004. godine Strategiju obrazovanja odraslih i Akcijski plan provedbe Strategije.

Uključivanje djece s teškoćama u redovni odgojno-obrazovni sustav i razvoj mreže škola bez arhitektonskih barijera Zbog prostorne neprilagođenosti i nedostatne opremljenosti škola, učenici s trajnim tjelesnim oštećenjima često ne mogu ostvariti svoje pravo i obvezu na osnovno školovanje u blizini svojega mjesta stanovanja, a time i odrastanje u vlastitoj obitelji. Ministarstvo je u suradnji s Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida pokrenulo projekt Mreža škola bez arhitektonskih barijera kako bi se utvrdilo stanje i potrebe u prilagodbi školskih prostora učenicima s većim motoričkim oštećenjima.

Time su, po prvi put, u Republici Hrvatskoj osigurani uvjeti za donošenje plana mreže škola po kriteriju pristupačnosti (rampa, sanitarni čvor, dizalo, pokretna traka), zasnovana na stvarnim podacima i potrebama. Krajnji cilj projekta je arhitektonska prilagodba škola kako bi se djeci s većim motoričkim oštećenjima omogućilo školovanje u lokalnoj sredini.

U ovom trenutku, u Republici Hrvatskoj je 27 škola u cijelosti prostorno prilagođeno koje pohađa 21 učenik s motoričkim oštećenjima. U tu svrhu Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je u 2006. godini uložilo 915.000 kuna u prostornu prilagodbu u osam osnovnih i devet srednjih škola iz različitih dijelova Republike Hrvatske.

Besplatni udžbenici

Uvođenje besplatnih udžbenika u školskoj 2007./2008. godini je jedan od najvećih projekata Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, a ujedno i jedan od najvećih projekata u hrvatskome školstvu. To je jedna od poticajnih mjera kojom se svim učenicima u Republici Hrvatskoj pruža Ustavom zajamčeno jednako pravo na obrazovanje, a roditeljima olakšava školovanje njihove djece. Vrijednost je ovoga projekta u tome što je Ministarstvo osiguralo svim učenicima osnovnih škola potpuno nove udžbenike (419), usklađene s novim Nastavnim planom i programom za osnovnu školu koji je donesen u kolovozu 2006. godine. Od ove će školske godine udžbenici vrijediti više godina, bit će u vlasništvu škola te će ih nasljeđivati svaka sljedeća generacija učenika. Osim besplatnih udžbenika za sve učenike osnovnih škola, osigurani su i besplatni udžbenici, besplatan međumjesni prijevoz te smještaj u učeničke domove za sve učenike prvih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Tijekom naredne četiri godine kroz Nacionalni program mjera za uvođenje obveznoga srednjoškolskog obrazovanja besplatni udžbenici, besplatan međumjesni prijevoz i smještaj u učeničke domove uvest će se za učenike svih razreda srednjih škola. Nacionalni program predviđa uvođenje obveznoga školovanja za svu djecu u Republici Hrvatskoj i to do završetka srednje škole, odnosno do stjecanja prve kvalifikacije.

O veličini ovoga projekta najbolje govore udžbenici dostavljeni u 2.440 škola (uključujući i područne škole) i to za ukupno 452.000 učenika. U 24.000 razrednih odjela ukupno je distribuirano 8.648.000 udžbenika.

Nacionalne manjine

U Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa je u 2006. godini radi provođenja i praćenja obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina ustrojen Odsjek za nacionalne manjine. Prema dogovoru Ministarstva i predstavnika srpske zajednice u Republici Hrvatskoj, od školske godine 2005./2006. sva djeca, bez obzira na nacionalnu pripadnost, uče jedinstvenu povijest iz udžbenika koje je odobrilo Ministarstvo. Za nastavu povijesti u hrvatskome Podunavlju i drugim multietničkim sredinama odabrani su i koriste se udžbenici koji omogućuju jedinstveni obrazovni sustav te zadovoljavaju najviše stručne standarde. Uporabom jedinstvenih udžbenika okončan je moratorij na učenje novije povijesti u hrvatskome Podunavlju (regulirano Erdutskim sporazumom, 12. studenoga 1995.) za učenike srpske nacionalnosti, što je pridonijelo uspješnomu završetku višegodišnjega procesa mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja.

Ministarstvo je dalo suglasnost za zapošljavanje šest savjetnika za pripadnike nacionalnih manjina kako bi se nastava na jeziku i pismu nacionalnih manjina što kvalitetnije provodila. Otvorena je Srpska pravoslavna opća gimnazija s pravom javnosti koju Ministarstvo financira kao redovit program.

Ministarstvo, kao redoviti program, također financira i Zagrebačku medresu, srednju školu s pravom javnosti koja djeluje pri Islamskom kulturnom centru u Zagrebu te sufinancira osnovnu školu koja djeluje pri Židovskoj općini u Zagrebu.

Radi provedbe ciljeva Nacionalnoga programa za Rome i Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je osiguralo znatna sredstva za uključivanje romske djece u

predškolski odgoj, stipendije za učenike srednjih škola i studente, školarine, ljetne škole, škole u prirodi, maturalna putovanja, tiskanje knjiga, slikovnica i rječnika. Osigurana su i sredstva u iznosu od 800.000 eura iz programa PHARE radi potpore provođenju Nacionalnoga programa za Rome te 551.000 eura iz Fonda za obrazovanje Roma (REF) iz Budimpešte za poboljšanje odgoja i obrazovanja pripadnika romske nacionalne zajednice (prvenstveno predškole i produženoga boravka) u Republici Hrvatskoj.

Potporna razvoj civilnoga društva

Ministarstvo izdvaja dio sredstava za razvoj civilnoga i demokratskog društva. Tako je, primjerice, u školskoj godini 2004./2005. udrugama koje provode projekte i programe izvaninstitucionalnoga odgoja i obrazovanja, odobreno sufinanciranje 131 programa i projekata (35 programa, 96 projekata) u ukupnom iznosu od 6,2 milijuna kuna, a preuzeto je i sufinanciranje dvaju višegodišnjih programa u iznosu od 100.000 kuna koji su u 2003. godini sufinancirani s pozicije Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. U školskoj godini 2005./2006. Ministarstvo je sufinanciralo provedbu 215 programa i projekata (47 programa, 168 projekata) u ukupnom iznosu od 8,7 milijuna kuna, a u školskoj godini 2006./2007., odobrena je provedba 300 programa i projekata (64 programa i 236 projekata) u ukupnom iznosu od 11,6 milijuna kuna. U okviru Europske godine građanstva u obrazovanju 2005. uveden je eksperimentalni program poslijediplomskih studija u području ljudskih prava Demokratskog građanstva.

Odgoj za demokratsko građanstvo i ljudska prava

U hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu razvijene su brojne pretpostavke za provođenje odgoja za demokratsko građanstvo i ljudska prava. Od strukturnih, zakonskih, programskih pretpostavki, do provedbenih odgojnih mjera koje ostvaruju nastavnici zajedno s učenicima i njihovim roditeljima.

Do sada su doneseni brojni nacionalni programi koji se integriraju u odgojno-obrazovni sustav. Među njima su: Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima, Program sigurnosti u školama, Program suzbijanja zlouporabe ovisnosti u sustavu školstva, Program suzbijanja trgovanja ljudima, Program ravnopravnosti među spolovima i naročito Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo uveden je u hrvatski odgojno-obrazovni sustav 1999. godine posebnom odlukom Vlade Republike Hrvatske kojom se obvezuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa na njegovu primjenu.

Program obuhvaća: Odgoj za ljudska prava, odgoj za demokratsko građanstvo, identitetni i interkulturni odgoj, odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba, odgoj za sprječavanje predrasuda i diskriminacije, odgoj za održivi razvoj. Načini provođenja toga programa su: kroskurikularno, kroz sve predmete gdje postoje programske teme bliske temama ljudskih prava, kao izborni predmet, u vidu projekata, kroz sat razrednika, kroz izvannastavne aktivnosti, kroz izvanškolske aktivnosti, sustavno kroz cjelokupni školski kurikulum.

Tijekom proteklih deset godina razvijene su brojne pretpostavke za njegovo kvalitetno integriranje u odgojno-obrazovni sustav. Među najznačajnijima su stručno usavršavanje više od 4 500 odgojno-obrazovnih djelatnika imenovani županijski voditelji stručnih vijeća za demokratsko građanstvo te razvijeni priručnici za nastavnike i udžbenici za učenike.

U novije vrijeme pojačane su normativne pretpostavke koje pospješuju primjenu odgoja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Jedno od prioriteta područja Plana razvoja do 2010. uključuje integriranje Europskog okvira za razvoj ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Jedna od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje je i demokratsko građanstvo. Na temelju Plana razvoja donesen je Hrvatski nacionalni obrazovni standard 2006. godine i Novi kurikulum za osnovnu školu. U uvodnom dijelu kurikuluma istaknuto je da su „svi nastavnici obvezni primjenjivati odgoj za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Provođenje toga odgoja jamči i Nacionalni program za zaštitu i promicanje ljudskih prava 2008 - 2011 i Akcijski plan provedbe kojeg je donijela Vlada Republike Hrvatske 2007. godine.

Vjerska prava i slobode

Ustavom i Zakonom o pravnom statusu vjerskih zajednica definiran je status vjerskih zajednica uključujući i vjersko obrazovanje u školama. Ovim Zakonom poboljšalo se reguliranje prava vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj.

Tražitelji azila, azilanti, stranci pod supsidijarnom zaštitom i stranci pod privremenom zaštitom

Sukladno Zakonu o azilu (NN 79/07) predviđeno je pravo na školovanje tražitelja azila, azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom i stranca pod privremenom zaštitom.

Maloljetni tražitelj azila ima pravo na osnovno i srednje školovanje pod istim uvjetima kao hrvatski državljanin.

Navedeno pravo omogućit će se u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za azil, odnosno u roku od godine dana ako tražitelj azila ne poznaje hrvatski jezik. Obrazovanje tražitelja azila može biti organizirano i u Prihvatilištu za tražitelje azila.

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na osnovno, srednje i visoko školovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin u skladu s posebnim propisima. Azilant ima pravo na usavršavanje, prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju pod istim uvjetima kao hrvatski državljanin.

Nadalje, nadležna ministarstva osigurat će uvjete za uključivanje azilanta u kulturni, gospodarski i društveni život. Pri tome će posebnu pozornost usmjeriti na: organiziranje tečajeva hrvatskog jezika; organiziranje tečajeva, seminara i drugih oblika obrazovanja i stručnog osposobljavanja te pružanje obavijesti o hrvatskoj povijesti, kulturi i državnom ustrojstvu. Također, član obitelji azilanta koji ima reguliran boravak u Republici Hrvatskoj sukladno odredbama Zakona o strancima ostvaruje pravo na školovanje.

Stranac pod privremenom zaštitom ima pravo na osnovno i srednje školovanje te prekvalifikaciju i dokvalifikaciju pod istim uvjetima kao hrvatski državljanin.

Obrazovanje u okviru zatvorskih sustava

Pravo na obrazovanje kao jedno od temeljnih ljudskih prava Zakonom o izvršavanju kazne zatvora zajamčeno je i zatvorenicima/zatvorenicama tijekom izdržavanja kazne zatvora. U kaznionicama i zatvorima provodi se opismenjivanje svih nepismenih zatvorenika/zatvorenica neovisno o životnoj dobi. Zatvorenici/zatvorenice i odgajnici bez završene osnovne škole uključeni su u osnovnoškolsko obrazovanje, a oni bez strukovne izobrazbe u ovu vrstu obrazovanja. Pored toga, u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima stalno se organiziraju različiti tečajevi na kojima se pruža mogućnost osposobljavanja za jednostavnija zanimanja ili stjecanje određenih vještina. Nakon završenog obrazovanja daje se svjedodžba iz koje nije vidljivo da je obrazovanje završeno u kaznionici ili zatvoru.

Obrazovanje je jedno od najvažnijih elemenata pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod jer se obrazovanje omogućuje osobi stjecanje struke i mogućnost lakšeg pronalaska posla nakon izdržane kazne i tome osiguravanja egzistencije svoje i članova obitelji vlastitim radom, što je u izravnoj svezi sa svrhom izvršavanja kazne zatvora i smanjenjem recidivizma.

MJERE:

1. Uključivanje sadržaja o neprihvatljivosti svih oblika diskriminacije i sadržaja koji promiču toleranciju i uvažavanje različitosti u odgojno-obrazovne programe za djecu i mlade te prakticiranje takvih odnosa na školi

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

2. Izraditi program stručnog usavršavanja za nastavnike i didaktičke materijale

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje

3. Održati stručne rasprave i seminare o suzbijanju stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama u kontekstu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i procesa pridruživanja Europi

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za ljudska prava, Agencija za odgoj i obrazovanje, Centar za ljudska prava Filozofskog fakulteta

4. Povećati potpore roditeljima te osigurati besplatan smještaj, prehranu i školsku opremu djeci lošijeg socijalnog stanja

Nositelj: Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ured za nacionalne manjine

5. Provesti obrazovne programe putem kojih bi se javnost i stručne osobe upoznao s antidiskriminacijskim propisima i načinima prenošenja HIV/AIDS-a

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

6. Integracija edukativnih sadržaja o nemoralnosti i štetnosti korupcije u formalno i neformalno obrazovanje

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s organizacijama civilnog društva

7. Organizirati seminare za učenike i studente o fenomenu trgovanja ljudima

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s organizacijama civilnog društva

8. Uspostaviti sustav praćenja, vrednovanja, osiguranja kvalitete i informiranja u obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava i osigurati potrebne uvjete za njegovo funkcioniranje

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje, Agencija za obrazovanje odraslih, Centar za vanjsko vrednovanje znanja u suradnji s odgovarajućim sveučilišnim i istraživačkim ustanovama te organizacijama civilnog društva

9. Dosljedno i cjelovito uključiti načela i sadržaje obrazovanja za ljudska prava u planove razvoja odgoja i obrazovanja, Hrvatski nacionalni standard (HNOS), udžbenički standard, kurikulume i nacionalne ispite za srednju školu

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje, Agencija za obrazovanje odraslih, Ured pučkog pravobranitelja, odgovarajuće sveučilišne i istraživačke ustanove te organizacije civilnog društva

10. Uvesti obrazovanje za ljudska prava u veleučilišne i sveučilišne programe, kao i u programe stručnog usavršavanja, s posebnim naglaskom na nastavničke, edukacijsko-rehabilitacijske, pravne i druge fakultete koji pripremaju stručnjake za rad s djecom i mladima

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, odgovarajućim sveučilišnim ustanovama i organizacijama civilnoga društva

11. Donošenje programa učenja hrvatskog jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila i azilante; propisa o načinu provođenja programa i provjeri znanja tražitelja azila, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom, radi pristupa obrazovnom sustavu.

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa uz suglasnost Ministarstva za unutarnje poslove

12. I nadalje provoditi programe izobrazbe zatvorenika/zatvorenica i odgajanika

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

3. RAD I ZAPOSŁJAVANJE

Zakon o radu sadrži odredbe o zabrani diskriminacije, izravne ili neizravne, prema osobi koja traži zaposlenje i osobi koja se zaposli, na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnoga stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili ne-članstva u političkoj stranci, članstva ili ne-članstva u sindikatu, te tjelesnih ili duševnih poteškoća (članak 2.); odredbe o uznemiravanju i spolnom uznemiravanju (članak 4.), te pravu na naknadu štete zbog diskriminacije (članak 5.).

Zakon propisuje i zaštitu radnika od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, te utvrđuje obveza poslodavca na isplatu jednakih plaća ženama i muškarcima za jednak rad i rad jednake vrijednosti. Zakon o radu je sukladan Konvenciji o zabrani diskriminacije u zaposlenju i zvanju, te dvjema direktivama Europske unije (Direktiva o jednakosti pri zapošljavanju i Direktiva o rasnoj jednakosti) koje propisuju dužnost jednakog postupanja pri zapošljavanju i izobrazbi bez obzira na vjersku pripadnost, spolnu orijentaciju i dob zaposlenika ili pripravnika. Ista načela primijenjena su i na zapošljavanje u državnoj službi prema Zakonu o državnim službenicima.

Na tržištu rada povrede ljudskih prava pojavljuju se uglavnom kao slučajevi diskriminacije kada se ograničava ili onemogućuje zaposlenje zbog rase, boje, spola, vjeroispovijesti, etničkog ili socijalnog porijekla, seksualne orijentacije ili političkih stavova. Na području rada i zapošljavanja pravni instituti zaštite od diskriminacije uređeni su osim Zakonom o radu i sljedećim propisima: Zakonom o državnim službenicima, Zakonom o ravnopravnosti spolova, Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.

U okviru NPPEU za 2008. godinu planirano je donošenje novog Zakona o radu koji će biti usklađen sa svim direktivama Europske unije u ovom području. Planira se donošenje Zakona o radu do kraja 2008. godine. Posebna Radna skupina intenzivno se radi na definiranju zakonskog prijedloga kako bi što skorije bio upućen u Vladinu proceduru.

Zakonom o ravnopravnosti spolova zabranjuje se diskriminacija na području zapošljavanja i rada u javnom i privatnom sektoru, uključujući i državna tijela, glede uvjeta za zapošljavanje, samozapošljavanje ili obavljanje zanimanja u bilo kojoj grani djelatnosti na svim razinama profesionalnog napredovanja i napredovanja u struci. Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom stvoreni su preduvjeti za posebnu brigu i zaštitu osoba s invaliditetom s ciljem da se u više-etapnom pristupu zapošljavanju osoba s invaliditetom (koji kreće od senzibilizacije relevantnih sudionika zapošljavanja, preko precizne analize radnih mjesta i potreba, te općih i specifičnih uvjeta rada) osobe s invaliditetom uspješno uključe u tržište rada. Zakonom je osnovan Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom kao javna ustanova za provođenje politike razvitka i unapređivanja profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, kao i financiranja ili sufinanciranja zapošljavanja ili samozapošljavanja osoba s invaliditetom.

Glede izvršavanja kazne zatvora, jedna od svrha izvršavanja kazne zatvora jest i osposobljavanje zatvorenika za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. Ova svrha postiže se planiranjem izvršavanja kazne zatvora, poticanjem zatvorenika/zatvorenica na aktivno sudjelovanje u predviđenim aktivnostima, među kojima je i prihvaćanje rada. Pored toga, pravo na rad je jedno od temeljnih ljudskih prava pa je obveza kaznionica i zatvora omogućiti rad svim radno sposobnim zatvorenicima/zatvorenicama koji žele raditi.

Proces rada na mjestima rada za zatvorenike mora odgovarati procesu istih poslova na slobodi, a za obavljeni rad zatvoreniku pripada naknada. U odnosu na odmore, bolovanje i obveze na radu, odgovarajuće se primjenjuju odredbe općeg propisa (Zakon o radu). Raspored na mjesto rada ovisi o zdravstvenom stanju zatvorenika/zatvorenice, struci i drugim znanjima, vještinama i sklonostima.

Rad zatvorenika organizira se u radionicama za rad i strukovnu izobrazbu u kaznionicama i zatvorima, na tzv. režijskim poslovima ili za potrebe drugog poslodavca u kaznionicama i zatvorima ili kod toga poslodavca. Zakonom je propisana i mogućnost da zatvorenik osuđen na kaznu zatvora do jedne godine nastavi obavljati vlastitu djelatnost

ili nastavi raditi kod vlastitog poslodavca, što omogućuje zadržavanje radnog odnosa i tijekom izdržavanja kazne zatvora.

Već prigodom dolaska na izdržavanje kazne zatvora a najkasnije tri mjeseca prije otpusta, planiraju se mjere pomoći poslije otpusta u što spada i traženje zaposlenja. U to svrhu ostvaruju se kontakti sa zavodom za zapošljavanje i centrom za socijalnu skrb. Također se utvrđuju deficitarne struke u lokalnoj zajednici u koju će zatvorenik biti otpušten, pa se provodi i prekvalifikacija za deficitarna zanimanja kako bi po izlasku na slobodu lakše osigurali zaposlenje i egzistenciju.

Nezaposlenost je ozbiljan problem koji slabi gospodarstvo i društvo u cjelini. Posljedicama nezaposlenosti posebno su pogođene dugotrajno nezaposlene osobe. Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni akcijski plan zapošljavanja za razdoblje od 2005. do 2008. godine, temeljem kojeg se donose operativne mjere provedbe za svaku godinu, radi unapređivanja tržišta rada, porasta zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti, s posebnom brigom o spomenutim socijalno osjetljivim skupinama.

Iako su trendovi na tržištu rada u nekoliko posljednjih godina vrlo povoljni i ukazuju na kontinuirano smanjenje nezaposlenosti, stopa od 12.5% (administrativna nezaposlenost) ipak još ukazuje na strukturne probleme na području tržišta rada, poglavito zbog visokog udjela mladih i dugotrajno nezaposlenih. Istovremeno, relativno nizak i spor rast stope zaposlenosti, koja je sada na razini od 56%, podrazumijevaju nisku razinu korištenja radnih resursa i dovodi do niže razine produktivnosti i gospodarskog rasta što posebno otežava zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Nastavno na usvojenu Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine, a na temelju analize ostvarenih rezultata, u svrhu unapređivanja zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom Vlada Republike Hrvatske je u lipnju 2007. godine usvojila Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine. Cilj Nacionalne strategije je djelovanje u smjeru unaprjeđivanja neovisnosti, slobode izbora i kvalitete života osoba s invaliditetom, poštujući temeljna načela i strateške ciljeve međunarodnih dokumenata, kojom su utvrđene mjere s ciljem poboljšanja položaja osoba s invaliditetom u svim segmentima društva uključujući tako i njihovo uključivanje i zadržavanje u svijetu rada.

Na temelju Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja i Godišnjih planova za poticanje zapošljavanja, Hrvatski zavod za zapošljavanje nositelj je koordinacije svih aktivnosti provedbe mjera aktivne politike zapošljavanja koje podrazumijevaju različite programe sufinanciranja obrazovanja i zapošljavanja različitih kategorija nezaposlenih osoba, poglavito osoba koje su u posebno osjetljivom položaju na tržištu rada. Također se provode i programi javnih radova posebno u onim jedinicama lokalne i regionalne uprave s višom stopom nezaposlenosti od prosječne, istovremeno namijenjenih i pripadnicima romske manjine sukladno usvojenom Akcijskom planu Desetljeća za uključivanje Roma 2005-2015.

Trajanje nezaposlenosti značajno je obilježje za praćenje ove pojave, jer duže trajanje nezaposlenosti ima izrazito nepovoljne, mnogostruke posljedice i na pojedinca i na razvoj društva općenito. Trajanje nezaposlenosti razlikuje se s obzirom na stupanj stručne naobrazbe. Pokazalo se da je ono u korelaciji s razinom obrazovanja. Obično je kratkotrajna nezaposlenost (do jedne godine) najučestalija kod osoba završenih fakulteta, a radnici s najnižim obrazovanjem (nezavršenom i završenom osnovnom školom) najduže čekaju na posao.

Potrebno je ponovno uključiti u svijet rada sve osoba koje su, zbog bolesti i drugih osobina ličnosti, u nemogućnosti ravnopravno se natjecati na tržištu rada. Ciljana skupina su osobe s otežanim faktorom mogućnosti zapošljavanja prema procjeni profesionalne orijentacije, nezaposleni samohrani roditelji malodobne djece, nezaposlene ženske osobe koje su prije ulaska u nezaposlenost koristile prava porodnog dopusta za treće i svako sljedeće dijete, nezaposleni hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, žene žrtve nasilja, žrtve trgovanja ljudima, azilanti, liječeni ovisnici, bivši zatvorenici, roditelji s četvero i više malodobne djece.

MJERE:

1. Izrada programa aktivnosti za uključivanje nezaposlenih osoba u društveno koristan rad.

Nositelj: Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

2. Izrada programa aktivnosti za poticanje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba u cilju povećanja zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih s osobitim naglaskom na njihovu socijalnu uključenost.

Nositelj: Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s Uredom za socijalno partnerstvo

3. Poduzimanja aktivnosti radi povećanja zapošljavanja pripadnika romske manjine oba spola

Nositelj: Hrvatski zavod za zapošljavanje

4. Poduzimati aktivnosti radi povećanja mogućnosti radnog angažmana zatvorenika/zatvorenica i intenzivirati suradnju sa zavodom za zapošljavanje

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

4. ZDRAVSTVO

Pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom propisano je Ustavom Republike Hrvatske (članak 58).

Zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj je obvezno i dobrovoljno. Obveznim osiguranjem koje provodi

Hrvatski zavod za obvezno zdravstveno osiguranje osiguravaju se svim osiguranim osobama prava i obveze iz obveznoga zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti i solidarnosti, na način i pod uvjetima utvrđenim Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“, br. 85/06, 105/06, 118/06, 77/07 i 111/07). Dobrovoljno zdravstveno osiguranje uređeno je Zakonom o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“, br. 85/06). Zakonom se uređuju vrste, uvjeti i način provođenja dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja. Dobrovoljno zdravstveno osiguranje dijeli se na dopunsko, dodatno i privatno zdravstveno osiguranje.

Dopunskim zdravstvenim osiguranjem osigurava se pokriće dijela troškova do pune cijene zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja (doplata). Naime, sukladno odredbama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju osigurane osobe obvezne su sudjelovati u pokriću dijela troškova zdravstvene zaštite u postocima do pune cijene zdravstvene zaštite neposredno ili putem dopunskog zdravstvenog osiguranja koje provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i društva za osiguranje.

Dodatnim zdravstvenim osiguranjem osigurava se viši standard zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja te veći opseg prava u odnosu na prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Privatnim zdravstvenim osiguranjem osigurava se zdravstvena zaštita fizičkim osobama koje borave u Republici Hrvatskoj, a koje se nisu obvezne osigurati sukladno Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju i Zakonu o zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj.

U okviru nove Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. – 2015. godine, koja se zasniva na Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Akcijskom planu Vijeća Europe, nastavlja se praksa uvođenja međunarodnih standarda u nacionalne dokumente. Stoga se ova strategija nadovezuje na već uspostavljene okvire, kao i iskustva u provedbi prethodne nacionalne strategije uz pronalaženje novih rješenja za osiguravanje sveobuhvatnog pristupa u području zdravstvene zaštite.

Republika Hrvatska poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi osobama s invaliditetom osigurala pristup zdravstvenim uslugama i uslugama rehabilitacije vezanim za zdravstvenu zaštitu vodeći računa o njihovom spolu, a posebice:

- pruža osobama s invaliditetom isti opseg, kvalitetu i standard besplatnih i dostupnih zdravstvenih i rehabilitacijskih usluga kojeg pruža ostalim građanima, uključujući usluge vezane za spolno i reprodukcijsko zdravlje, te zdravstvene programe kojima je obuhvaćeno cijelo stanovništvo;

- nastoji pružiti zdravstvene i rehabilitacijske usluge koje su posebno usmjerene potrebama osoba s invaliditetom upravo zbog njihovog invaliditeta, uključujući ranu identifikaciju i intervenciju kada je potrebno i usluge namijenjene svodenju na najmanju mjeru i sprječavanje daljnjeg invaliditeta uključujući one među djecom i starijim osobama;

- nastoji osigurati da se te zdravstvene usluge nalaze što je moguće bliže zajednicama;

- traži od zdravstvenih radnika da osobama s invaliditetom pružaju zaštitu iste kvalitete koja se pruža drugima, uključujući i onu na temelju slobodnog informiranog pristanka, između ostalog podižući svijest o ljudskim pravima, dostojanstvu, nezavisnosti i potrebama osoba s invaliditetom kroz izobrazbu i promicanje etičkih standarda na svim područjima pružanja zdravstvene zaštite;

- sprječava diskriminatorno uskraćivanje zdravstvene zaštite ili zdravstvenih usluga temeljem invaliditeta.

Zdravstvena zaštita za na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini za osobe s invaliditetom obuhvaćena je Planom i programom mjera zdravstvene zaštite. Izrađen je model kontinuiteta rada na sustavnoj edukaciji za potrebe djelatnika na razini primarne zdravstvene zaštite. Ujedno se kontinuirano provodi usklađivanje Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalicama. Kontinuirano se provodi program uklanjanja arhitektonskih barijera u zdravstvenim ustanovama. Iako postoji čitav niz programskih aktivnosti koje su usmjerene ka podizanju kvalitete zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom, u svrhu provedbe Plan za borbu protiv diskriminacije pratiti će se aktivnosti na području edukacije i uklanjanja arhitektonskih barijera.

Unaprjeđivanje prava pacijenata je jedan od bitnih elemenata zdravstvene politike u Republici Hrvatskoj. Nadležno tijelo će u suradnji s organizacijama civilnog društva poduzimati potrebne mjere za osiguravanje prava pacijenata.

MJERE:

1. Osiguravanje odgovarajućeg arhitektonskog pristupa zdravstvenim ustanovama svim osobama s invaliditetom sukladno planovima aktivnosti

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

2. Edukacija zdravstvenih djelatnika o posebnostima bolesti i stanja osoba s invaliditetom

Nositelj: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, zavodi za javno zdravstvo, stručna društva, organizacije civilnog društva

3. Analiza provedbe Zakona o zaštiti prava pacijenata

Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u suradnji s udrugama pacijenata

5. NACIONALNE MANJINE

Republika Hrvatska opredijeljena je za zaštitu i omogućavanje ostvarivanja prava svih nacionalnih manjina. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i čitav zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj osigurao je visoku razinu prava nacionalnih manjina sukladno međunarodnim dokumentima i to u sve tri generacije prava. Prva generacija prava osigurava pravo na jednakost pred zakonom i nediskriminaciju po nacionalnoj osnovi, druga generacija obuhvaća pravo na očuvanje kulture, vjere, jezika i tradicije, dok treća najrecentnija osigurava pravo na sudjelovanje u procesu odlučivanja.

Tako visoka razina prava za koju se Republika Hrvatska opredijelila stavlja vrlo visoke zahtjeve u njihovoj provedbi, kako s obzirom na organizacijske kapacitete, tako i u odnosu na sredstva potrebna za njihovo provođenje. Republika Hrvatske je donošenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina postavila vrlo visok standard u zaštiti i promicanju prava svih nacionalnih manjina, u cilju zaštite njihove posebnosti i njihovim uključivanjem u kulturni, društveni i politički život. Praćenje ostvarivanja svih prava pokazuju stalan napredak, ali je za unapređenje stanja na nekim područjima potrebno poduzeti uložiti dodatne napore kao što je to primjerice u području sudjelovanja manjina u javnom životu.

Zastupljenost nacionalnih manjina u tijelima državne uprave

Odredbom članka 22. stavka 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da se pripadnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosudnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosudno tijelo i stečenim pravima. U stavku 4. istoga članka predviđeno je da u popunjavanju tih mjesta u navedenim tijelima prednost pod istim uvjetima, imaju predstavnici nacionalnih manjina. Odredbe ovog članka razrađene su posebnim zakonima (Zakonom o sustavu državne uprave, Zakonom o državnim službenicima, Zakonom o sudovima, Zakonom o državnom odvjetništvu, Zakonom o državnoodvjetničkom vijeću, te Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

Zastupljenost nacionalnih manjina u tijelima državne uprave u postupcima prijama u službu u potpunosti se primjenjuje ustavno načelo o dostupnosti svakog radnog mjesta svim građanima Republike Hrvatske. Prilikom popunjavanja slobodnih radnih mjesta i odabira kandidata posvećuje se pozornost odgovarajućoj zastupljenosti nacionalnih manjina kako to predviđa Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. S obzirom na to da se temeljem Plana prijama u državnu službu tijela državne uprave, stručne službe i urede Vlade Republike Hrvatske, slobodna radna mjesta popunjavaju putem javnog natječaja, kandidati koji ostvaruju pravo prednosti pri zapošljavanju mogu se pozvati na isto i imaju prednost u odnosu na ostale kandidate pod jednakim uvjetima.

S obzirom na to ostvarivanje prava prednosti pri zapošljavanju uvjetovano pozivanjem na to pravo u prijavi na javni natječaj, poduzete su odgovarajuće mjere radi poticanja pripadnika nacionalnih manjina da se pozovu na to pravo. U tu svrhu provodi se informiranje na web stranicama Središnjeg državnog ureda za upravu, a svi javni natječaji sadržavaju i podatak o navedenom pravu. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo prednosti u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima, što znači da moraju ispunjavati formalne uvjete navedene u javnom natječaju i postići jednake rezultate kao i ostali kandidati u postupku provedbe javnog natječaja (testiranje, intervju, psihološko testiranje ako je predviđeno). U postupcima zapošljavanja kandidati mogu podnijeti žalbu na rješenje o prijemu Odboru za državnu službu, koje je neovisno za rješavanje žalbi sukladno odredbama Zakona o državnim službenicima. U žalbi mogu navesti kao razlog kršenje prava prednosti pripadnika nacionalnih manjina, ako je pripadnik pozvao na to pravo u prijavi na oglašeno slobodno radno mjesto i smatra da mu je to pravo uskraćeno.

U Centru za stručno osposobljavanje i usavršavanje državnih službenika provode se od 2007. godine programi čija je svrha edukacija državnih službenika o pravima nacionalnih manjina.

Na temelju odredbe članka 141. stavka 2. Zakona o državnim službenicima, Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o sadržaju i načinu vođenja osobnih očevidnika i središnjeg popisa državnih službenika i namještenika. Osobni očevidnici državnih službenika i namještenika sadržavat će podatke o nacionalnoj pripadnosti – izjašnjavanje u skladu s posebnim zakonom. Stoga će biti dostupni i podaci o pripadnicima nacionalnih manjina koji su se izjasnili o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Odredbom članka 20. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pripadnicima nacionalnih manjina jamči se pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica područne (regionalne) samouprave, dakle općina, gradova i županija.

Odredbe Ustavnog zakona postavile su i uvjete na način da je ostvarenje zastupljenosti u praksi uvjetovano postotnom zastupljenošću pripadnika nacionalnih manjina od barem 5% pripadnika u stanovništvu lokalne jedinice. U tom slučaju pripadnici nacionalne manjine imaju pravo na jednog vijećnika – manjinskog predstavnika.

U slučaju udjela nacionalne manjine od preko 15% u stanovništvu lokalne jedinice zastupljenost će biti srazmjerna, dok je za srazmjernu zastupljenost u županijama odlučan udjel od 5% pripadnika manjine u ukupnom stanovništvu županije.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u izvršnim i upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Člankom 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da se predstavnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u izvršnom tijelu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave ako su ostvarili razmjernu zastupljenost u predstavničkom tijelu iste jedinice.

Nadalje, odredba članka 56.a stavak 1. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi propisuje da predstavnici nacionalnih manjina koji sukladno odredbama članka 20. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, isto tako imaju pravo na zastupljenost u izvršnim i upravnim tijelima tih jedinica.

U 2006. godini učinjen je značajan pomak glede ispunjavanja obveza propisanih Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina u vezi osiguranja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u izvršnom i upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U nekim lokalnim jedinicama odluke kojima se propisuju obveze osiguranja navedene zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina teže se provode, a kao glavne razloge lokalne jedinice navode slijedeće:

- planom prijama u službu utvrđena je popunjenost radnih mjesta te se ne planiraju nova zapošljavanja, a time niti zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina. Međutim, jedinice iskazuju spremnost da će, ukoliko se ukaže potreba za novim zapošljavanjima, uzeti u obzir prednost pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina,
- kao razlog nemogućnosti zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina navodi se mali broj zaposlenika u upravnim tijelima, te se zbog nedostatka financijskih sredstava ne mogu planirati nova zapošljavanja,
- u nekim jedinicama nisu postojale evidencije o nacionalnoj pripadnosti zaposlenih, pa nije bilo moguće niti utvrditi udio pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima, međutim izrada istih je u tijeku, nakon čega će se izraditi plan prijama kojim će se utvrditi popunjenost upravnih tijela i planirati zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina.

Zastupljenost nacionalnih manjina ne može se postići samo time što će se pripadnici manjina pozivati na svoju manjinsku pripadnost, već o tome moraju voditi računa i tijelo na koje se odnosi obveza takve zastupljenosti.

One jedinice u kojima je planom prijama u službu utvrđena popunjenost radnih mjesta, te se ne planiraju nova zapošljavanja, a time niti zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, imaju zakonsku obavezu, ukoliko se ukaže potreba za novim zapošljavanjima, uzeti u obzir prednost pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina. Poticati će se zapošljavanje i stvaranje pozitivne klime u onim sredinama u kojima je visoka stopa nezaposlenosti, što još više otežava zapošljavanje nacionalnih manjina.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima

Ostvarivanje prava na zastupljenost nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima dodatno je osnaženo donošenjem Zakona o sudovima i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom sudbenom vijeću, koji su stupili na snagu početkom 2006. godine, te donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnom odvjetništvu 2007. godine.

Nakon stupanja na snagu Zakona o sudovima, na raspisane natječaje u 2006. i 2007. godini prijavilo se ukupno 873 kandidata, od čega se samo troje kandidata pozvalo na prednost pod jednakim uvjetima na temelju nacionalne pripadnosti.

Imenovana su 2 kandidata koji su se pozvali na prednost temeljem nacionalne pripadnosti, kao i dva kandidata koja se na ovu prednost nisu pozvala. Na raspisanom natječaju u 2007. godini, a nakon stupanja na snagu Zakona o državnom odvjetništvu niti jedan kandidat se nije pozvao na prednost prema čl. 22. st.2. Ustavnog zakona. Među izabranim kandidatima jedan je pripadnik nacionalne manjine.

Provedba postojećih zakonskih odredbi koje garantiraju pripadnicima nacionalnih manjina zastupljenost u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i tijelima uprave jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave ukazuje na određene posebnosti. Naime, nitko se nije dužan izjasniti o nacionalnoj pripadnosti, niti je dužan nacionalno se opredijeliti. Ovo rezultira time da među zaposlenima postoje osobe koje se nacionalno ne izjašnjavaju, kao i osobe koje se pri zapošljavanju nisu pozvale na svoju nacionalnu pripadnost radi stjecanja prednosti pod jednakim uvjetima. U praksi se pokazuje da broj onih koji se na nacionalnu pripadnost nije pozvao, može biti veći od broja onih koji se na to pravo pozvalo.

Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina

Prema odredbama članka 23. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, s ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina, biraju svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u

jedinicama samouprave. Članovi vijeća nacionalne manjine svoje dužnosti obavljaju, u pravilu, na dragovoljnoj osnovi s pažnjom dobrog gospodara.

Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo:

- predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
  - isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
  - biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
  - davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.
- Poglavlarstvo jedinice samouprave dužno je u pripremi prijedloga općih akata od vijeća nacionalnih manjina osnovanih za njeno područje zatražiti mišljenje i prijedloge o odredbama kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina.

Ako vijeće nacionalne manjine smatra da je opći akt jedinice samouprave ili neka njegova odredba protivan Ustavu, ovom Ustavnom zakonu ili posebnim zakonima kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, dužna je o tome odmah obavijestiti ministarstvo nadležno za opću upravu. Obavijest o tome uputit će i poglavlarstvu jedinice samouprave i Savjetu za nacionalne manjine.

U 2007. godini provedeni su drugi izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina - za 308 vijeća i 228 predstavnika. Mogućnost predložiti kandidate za članove vijeća nacionalnih manjina iskoristilo je ukupno 14 nacionalnih manjina. To su (abecednim redom) sljedeće nacionalne manjine: albanska, bošnjačka, crnogorska, češka, mađarska, makedonska, njemačka, romska, rusinska, slovačka, slovenska, srpska, talijanska i ukrajinska. Mogućnost predložiti kandidate za predstavnika nacionalne manjine iskoristilo je ukupno 18 nacionalnih manjina. Pored ovih instituta osnovan je i Savjet za nacionalne manjine radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske, kroz suradnju s državnim tijelima, te vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina. U tom cilju Savjet surađuje s nadležnim državnim tijelima i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina, udrugama nacionalnih manjina i pravnim osobama koje obavljaju djelatnost koji se ostvaruju prava nacionalnih manjina. Savjet za nacionalne manjine ima pravo:

- predlagati tijelima državne uprave da rasprave pojedina pitanja od značaja za nacionalne manjine
- predlagati mjere za unapređenje položaja nacionalnih manjina
- predlagati poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na području tradicionalno ili i u znatnijem broju nastanjenim nacionalnim manjinama i druge mjere.

Savjet za nacionalne manjine surađuje u pitanjima od interesa za nacionalne manjine s međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima nacionalnih manjine.

Također raspoređuje sredstva koja se u državnom proračunu osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina.

5.1. Rješavanje problema izbjeglih pripadnika srpske nacionalne manjine

Teškoće u ostvarivanju prava nacionalnih manjina na područjima koja su bila zahvaćena ratnim razaranja i prava vezana za njihov povratak, Vlada Republike Hrvatske sanira kroz djelovanje resornog Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (ranije: Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka), te kroz provedbu posebnih programa povratka izbjeglica, obnove i reintegracije područja od posebne državne skrbi. Većina napora koje Vlada Republike Hrvatske ulaže od kraja 2005. godine usmjerena je na provedbu programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava, kao najveće skupine preostalih izbjeglica koje se vraćaju u Republiku Hrvatsku.

Stambeno zbrinjavanje izbjeglica-povratnika srpske nacionalnosti koji su bivši nositelji stanarskih prava 2007. godine je značajno ubrzan, a rok za završetak stambenog zbrinjavanja izvan područja posebne državne skrbi skraćen je na 2009. godinu umjesto prvobitno planiranog roka – 2011. godine. Kako bi ubrzala proces stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskih prava na i izvan PPDS-a (nadalje: PPDS) Vlada RH se obvezala na sljedeće:

- rješavanje 1.400 slučajeva bivših nositelja stanarskog prava na i izvan područja posebne državne skrbi do kraja 2007. godine (400 izvan PPDS-a i 1.000 na PPDS-u), te
- na rješavanje svih preostalih slučajeva do kraja 2009. godine na i izvan PPDS-a po sustavu „ključ u ruke“, što uključuje i skraćivanje roka za gradnju stanova po programu JPP-a do kraja 2009. godine.

Zaključkom Vlade Republike Hrvatske (2003) o načinu stambenog zbrinjavanja povratnika koji nisu bili vlasnici kuće ili stana a živjeli su u društvenim stanovima izvan područja od posebne državne skrbi te Zaključkom Vlade Republike Hrvatske (2006.) o provedbi programa stambenog zbrinjavanja povratnika u stanovima izvan područja od posebne državne skrbi definirani su uvjeti za stjecanje prava tih osoba na najam stana u državnom vlasništvu po sličnim uvjetima kakvi su postojali do 1991. godine prije njihova izbjega

Korisnici ovog programa su uglavnom pripadnici srpske manjine koja su kao izbjeglice bili smješteni u uglavnom u Srbiji i vraćaju se u Hrvatsku. Vlada Republike Hrvatske bi trebala do 2009. godine temeljem procijenjenih potreba i podnesenih zahtjeva osigurati izgradnju i kupnju oko 2.600 stanova u velikim urbanim centrima za stambeno zbrinjavanje te skupine povratnika. Izvan područja od posebne državne skrbi podneseno je 4.500 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje.

Što se tiče područja koja su direktno bila zahvaćena ratom – područja posebne državne skrbi, kamo se danas vraća većina izbjeglih i prognanih, Zakonom o područjima posebne državne skrbi uređeno je nekoliko načina stambenog zbrinjavanja. Dio zahtjeva za stambeno zbrinjavanje na PPDS-u odnosi se na bivše nositelje stanarskog prava, uglavnom pripadnike srpske manjine - 4.068 zahtjeva bivših nositelja stanarskog prava na početku 2007. godine. Vezano za stambeno zbrinjavanje u 2007. godini, Vladin plan je u potpunosti ostvaren. Riješena su 1.473 slučaja bivših nositelja stanarskog prava: 408 izvan PPDS-a i 1.065 na PPDS-u za koje su osigurane adrese stambenog zbrinjavanja i oko 70% korisnika već je uselilo u dodijeljene stanove ili je u tijeku njihovo useljavanje.

Za administrativno rješavanje trenutno je preostalo:

- 3.000 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje na PPDS; te

- 2.000 zahtjeva izvan PPDS, koji su svi također obrađeno ali su podnositeljima upućeni zahtjevi za kompletiranje dokumentacije kako bi se mogli riješiti.

Taj proces administrativnog rješavanja zahtjeva traje više od očekivanog zbog dugotrajnosti diplomatske dostave zahtjeva za dopunu podnositeljima u Srbiji - postupak uručenja preko MVP i Ministarstva pravosuđa Srbije (1.200 izvan PPDS-a i oko 600 na PPDS-u).

Potrebna sredstva za provedbu ovog programa u 2007. godini osigurana su u državnom proračunu za 2007. godinu – 389 milijun HRK (53 milijuna EUR), a za ukupni završetak programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava na i izvan PPDS-a u 2008. i 2009. godini potrebno je još oko 1,288 milijardi HRK (175 milijuna EUR) koje će se osigurati u državnom proračunu.

Programom elektrifikacije povratničkih naselja koji je intenziviran od 2005. godine, obuhvaćena su do kraja 2007. godine gotovo sva naselja koja su 2005. godine identificirana kao naselja bez električne mreže. U izbor prioriternih naselja za obnovu električne mreže sudjelovali su predstavnici SDSS-om, parlamentarne stranke srpske manjine.

Što se tiče povrata imovine, gotovo sva prethodno zauzeta imovina vraćena je vlasnicima. I preostalih nekoliko zadnjih slučajeva u Kistanju je trenutno u povratu imovine vlasnicima, budući je završena izgradnja novog naselja u koje se preseljavaju privremeni korisnici. Preostalo je 10 slučajeva koji će biti završeni početkom 2008. godine. U sudskom postupku povrata imovine je 45 slučajeva zauzete imovine. Sudske postupke iseljenja pokrenulo je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva preko Državnog odvjetništva nakon što su prethodno iscrpljena sva administrativna sredstva. Sudski postupci iseljenja pokrenuti su u slučajevima gdje su privremeni korisnici odbili napustiti zauzetu imovinu prema administrativnim nalogima za iseljenje u slučajevima gdje je utvrđeno da imaju drugu imovinu ili su odbili ponuđeni alternativni smještaj. Sudski postupci su u svim slučajevima ubrzani i došlo je do više slučajeva sudskih deložacija. Početkom 2005. godine bilo u sudskom postupku je bilo 157 slučajeva – više od pola ih je u međuvremenu riješeno po pravomoćnim i ovršnim sudskim presudama ili dobrovoljnim iseljenjem privremenih korisnika.

Od ukupno 400 slučajeva devastacija kuća koje su prethodno bile u sekvestru RH, obnovljeno je do sada već 267 devastiranih kuća s čime je taj program uglavnom završen. Preostali slučajevi vezani su za nedostupne vlasnike i slučajeve gdje je imovina u međuvremenu prodana. Preostaje još obnova 12 slučajeva devastirane imovine čiji su vlasnici zahtjeve za sanaciju podnijeli 2007. godine.

Hrvatska je vlada riješila problem naknada za neovlaštena ulaganja u zauzetu imovinu preuzevši na sebe obvezu isplate naknade umjesto vlasnika za sve slučajeve gdje je u tijeku sudski postupak kroz izvansudsku nagodbu. Prema zaključku Vlade od 7. prosinca 2006. godine o naknadi ulaganja u zauzetu imovinu, Ministarstvo primjenjuje proceduru prema kojoj se svim privremenim korisnicima i vlasnicima imovine nudi vansudska nagodba, a prema inicijalnom popisu od 24 takva slučaja. U tijeku je identifikacija i obrada svih preostalih slučajeva. Do sada su riješena dva slučaja u kojima je bila već donesena pravomoćna sudska presuda - slučaj Zabrdac i slučaj Rapajić (pizzerija 'Sara' u Korenici).

Do sada je obnovljeno 143.000 u ratu oštećenih i porušenih kuća na područjima koja su bila zahvaćena ratom u što je utrošeno ukupno 16 milijardi KN iz državnog proračuna. Zadnjih godina većina korisnika su građani srpske nacionalnosti (oko 80%) koji su zahtjeve podnijeli u dva produžena roka za obnovu u 2001. i 2004. godini. Do sada je obnovljeno oko 30.000 kuća čiji su vlasnici pripadnici nacionalnih manjina u prvom redu pripadnika srpske manjine. Za 2008. godinu planira se obnova najviše 1.400 kuća, čime bi u potpunosti kompletirana obnova u ratu oštećenog stambenog fonda, izuzev pojedinačnih slučajeva za koje će se prava na obnovu naknadno riješiti.

Planirani broj vezan je za preostale neriješene zahtjeve (manje od 1.000 zahtjeva za obnovu koji su uglavnom vezani za prethodno rješavanje drugih pitanja – vlasnički odnosi i sl.), te žalbene postupke koji su u rješavanju.

Preostalo je 9.795 žalbi na rješenja o pravu na obnovu u drugostupanjskom postupku. U tijeku je i intenzivno rješavanje žalbi na rješenja o obnovi, te se rješavanje svih preostalih žalbi planira se do kraja 2008. godine. Proaktivni pristup nadležnog Ministarstva već je pridonio smanjenju broja takvih slučajeva ove godine, a nakon što se dio zahtjeva počeo rješavati kroz program stambenog zbrinjavanja. Osim ovoga postoje i drugi problemi koji utječu na život ljudi na ovim područjima.

Točan broj izbjeglica koje se žele vratiti u Hrvatsku nije dostupan. Na temelju preostalih neriješenih zahtjeva za povratak, obnovu i stambeno zbrinjavanje podnesenih od izbjeglica koje još uvijek borave u inozemstvu, broj potencijalnih povratnika procjenjuje se na manje od 10.000 osoba. Vezano za spomenute zahtjeve oko polovice podnositelja zahtjeva boravi u inozemstvu, većina u Srbiji, a ostali su se već vratili u Hrvatskoj ali su još uvijek u potrebi su za stambenim smještajem.

MJERE:

1. Vlada Republike Hrvatske će ubrzati program stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava na i izvan područja posebne državne skrbi i završiti ga do kraja 2009. godine, te osigurati potreban broj stambenih jedinica za preostale pozitivno riješene zahtjeve BNSP-a:

- izvan PPDS kroz kupnju stanova na tržištu i izgradnju stanova po programu javno-privatnog partnerstva, i to ukupno oko 1.600 stanova: 50% stanova u 2008. godini i preostali broj potrebnih stanova u 2009. godini. Ovisno o broju stanova koji će se graditi po modelu JPP-a, odnosno dinamici tog programa, veći broj potrebnih stanova kupit će se na tržištu nekretnina u 2008. i 2009. godini;

- na PPDS prema programu Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, i to uglavnom kroz obnovu oštećenih i razorenih stambenih zgrada (cc. 2.000 stanova) kao i iseljenje dijela trenutnih korisnika stanova. Nositelj: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva i Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva

2. Završiti proces povrata imovine: riješiti preostala pitanja vezana za povrata imovine (obnova devastirane imovine i naknada za neovlaštena ulaganja u zauzetu imovinu),

Nositelj: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva i Ministarstvo pravosuđa.

3. Završiti obnovu u ratu oštećenih i uništenih obiteljskih kuća do kraja 2008. godine, izuzev pojedinačnih slučajeva za koje će se prava na obnovu naknadno riješiti.

Nositelj: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva.

4. Završiti administrativne postupke vezano za negativna rješenja za obnovu i stambeno zbrinjavanje.

Nositelj: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva.

5.2. Romska nacionalna manjina

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2003. godine Nacionalni program za Rome u cilju ostvarivanja Ustavom Republike Hrvatske i pravnim sustavom Republike Hrvatske zajamčenih prava, te uklanjanja svih oblika diskriminacije. Nacionalnim programom za Rome se želi na sustavan način pomoći Romima u poboljšanju uvjeta života te se nastoji osigurati ravnopravnost pripadnika romske nacionalne manjine s ostalim građanima Republike Hrvatske. Za provedbu mjera osnovano je Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome.

Vlada Republike Hrvatske pristupila je Desetljeću za uključivanje Roma 2005.-2015. godine te donijela Akcijski plan 2005. godine. Temeljne odrednice na kojima počiva Akcijski plan su: borba protiv diskriminacije, borba protiv siromaštva i ravnopravnost spolova. Cilj je mjera u Akcijskom planu rješavanje teškoća s kojima se romska nacionalna manjina dugo godina suočavala na način da se osigura njihovo uključivanje u redovni obrazovni sustav uz prethodno besplatno predškolsko obrazovanje, povećanje zapošljavanja Romkinja i Roma, poboljšanje zdravlja i zdravstvene zaštite romske populacije te stvaranje boljih uvjeta za stanovanje.

Sukladno Nacionalnom programu za Rome, u zatvorskom sustavu uz redovite aktivnosti provođenja pojedinačnog programa izvršavanja, poduzimaju se i dodatne aktivnosti (učenje hrvatskog jezika, mjere nužne za održavanje zdravlja i dr.) kojima se osiguravaju uvjeti za uključivanje zatvorenika/zatvorenica Roma u društvenu zajednicu nakon izdržane kazne zatvora.

Provedba Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj unaprijedio je ostvarivanje prava i ukupni položaj pripadnika nacionalnih manjina budući da je na državnoj razini uspostavio Savjet za nacionalne manjine, koji je osnovan radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu, a sastoji se isključivo od pripadnika nacionalnih manjina. Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u republici Hrvatskoj pripadnici nacionalnih manjina dobili su još veću mogućnost aktivnog sudjelovanja u političkom i društvenom životu izborom vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Nadalje, pripadnici nacionalnih manjina izabiru svoje predstavnike u Hrvatski sabor i u tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskom saboru izvješće o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj kojim ujedno definira i korake koje će poduzeti radi što potpunijeg prava nacionalnih manjina.

Posebna pažnja posvećuje se uključivanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u provedbu propisa i drugih dokumenata radi stvaranja pozitivne klime za ostvarivanje prava nacionalnih manjina na lokalnoj razini kao okruženju u kojem se i ostvaruje najveći dio manjinskih prava.

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj člankom 22. propisuje obvezu osiguravanja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima, te upravnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini. Člankom 22. stavcima 2. i 3. propisan je način osiguravanja zastupljenosti tako da pripadnici nacionalnih manjina imaju prednost pod jednakim uvjetima pri zapošljavanju u tijelima u kojima je potrebno osigurati odgovarajuću zastupljenost.

Prigovori međunarodnih organizacija i nekih nacionalnih manjina na nedovoljnu zastupljenost njihovih pripadnika u tijelima državne uprave, posebice u izvršnim i upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave Vlada Republike Hrvatske prihvaća s posebnom pozornošću. U svrhu suzbijanja diskriminatorskih postupaka usvojeni su dodatni provedbeni zakonski propisi. Nadalje, zakonske izmjene, te poduzete upravne i organizacijske mjere trebale bi doprinijeti raspoloživosti statističkih podataka o zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim i upravnim tijelima. U istom smislu upućene su i Preporuke ECRI-a broj: 77.,98.,130. koje posebno naglašavaju potrebu osiguranja zastupljenosti manjina u pravosuđu i policiji.

Važan korak naprijed u ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina iz članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ostvaren je Zakonom o državnim službenicima. Na temelju tog Zakona nadležna tijela će u okviru svog djelokruga planovima prijema u državnu službu utvrditi popunjenost radnih mjesta pripadnicima nacionalnih manjina, te planirati zapošljavanje potrebnog broja državnih službenika pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i zakonu kojim se uređuje sustav državne uprave.

Na ovaj način pripadnici nacionalnih manjina prilikom prijama u državnu službu mogu ostvariti prednost pod jednakim uvjetima u odnosu na ostale kandidate, ukoliko se u postupku prijama pozovu na to pravo.

Zakon o sudovima predvidio je također mehanizme osiguravanja zastupljenosti nacionalnih manjina. Na isti način izvršene su izmjene i u Zakonu o državnom odvjetništvu. Stanje zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima na razini pravosudnih dužnosnika ukazuje na činjenicu da je na državnoj razini osigurana zastupljenost pripadnika manjina. Provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i Zakona o sudovima potrebno je usuglasiti s mjerama za racionalizaciju mreže sudova iz Akcijskog plana za provedbu Strategije reforme pravosuđa. Utvrđivanje nove mreže sudova i s tim povezana promjena njihove teritorijalne nadležnosti imat će svog odraza i na osiguravanje zastupljenosti nacionalnih manjina u pravosuđu.

U cilju ostvarivanja potpunije suradnje pripadnika nacionalnih manjina s tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te ostvarivanja njihovih prava na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini potrebno je da nadležna tijela provode programe edukacije predstavnika lokalne zajednice i predstavnika nacionalnih manjina o mogućim oblicima i načinima suradnje, radi stvaranja pretpostavki za uspostavu harmoničnih odnosa između svih razina vlasti i pripadnika manjina.

Potrebno ohrabriti pripadnike nacionalnih manjina da se prilikom zapošljavanja pozovu na ovaj svoj status.

Nadležne službe državnih institucija i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave trebaju informirati kandidate o njihovom pravu da se izjasne kao pripadnici nacionalne manjine i na taj način ostvare prednost pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima.

U cilju postizanje odgovarajuće zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, Zakonu o sustavu državne uprave i Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, tijela državne uprave i tijela jedinica lokalne i područne regionalne samouprave obvezna su dosljedno provoditi zakonom utvrđene zadaće, a tijela nadležna za nadzor pratiti njihovu provedbu.

MJERE:

1. Provođenje edukacije državnih službenika o pravima nacionalnih manjina i zabrani diskriminacije

Nositelj: Središnji državni ured za upravu, Ministarstvo unutarnjih poslova

2. Provođenje edukacije službenika jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave o pravima nacionalnih manjina i zabrani diskriminacije

Nositelj: Središnji državni ured za upravu u suradnji s Akademijom lokalne demokracije

3. Praćenje zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, Zakonu o sustavu državne uprave i Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi

Nositelj: Središnji državni ured za upravu

4. Praćenje donošenja i provedbe planova zapošljavanja osoba koje prema posebnim propisima imaju prednost pri zapošljavanju, te u tom sklopu i zapošljavanja nacionalnih manjina.

Nositelj: Središnji državni ured za upravu

5. Osposobljavanje i educiranje predstavnika Roma, posebice žena i mladih za sudjelovanje u procesu odlučivanja i ostvarivanja prava kao i većoj uključenosti u društveni život

Nositelj: Ured za nacionalne manjine

6. Organiziranje seminara o suzbijanju stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama

Nositelj: Ured za nacionalne manjine

7. Provođenje istraživanja o zapošljavanju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na žene Romkinje

Nositelj: Ured za nacionalne manjine u suradnji s organizacijama civilnog društva

6. PRUŽANJE ZAŠTITE STRANCIMA

Ustav Republike Hrvatske u članku 33. propisuje da strani državljani i osobe bez državljanstva mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj.

Novim Zakonom o azilu (NN 79/07), koji je stupio na snagu 01.01.2008. godine, provedeno je usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije.

Prema Zakonu o azilu odobrit će se azil strancu koji se ne nalazi u zemlji svog državljanstva ili osobi bez državljanstva koja se nalazi izvan zemlje uobičajenog boravišta, a koja se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja ne može, ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu te zemlje.

Supsidijarna zaštita odobrit će se strancu koji ne ispunjava uvjete za odobrenje azila, kad postoji konkretna opasnost da će povratkom u zemlju podrijetla biti izložen ozbiljnoj nepravdi te se zbog toga ne može ili ne želi staviti pod zaštitu te zemlje.

Privremena zaštita odobrava se strancima koji u velikom broju dolaze u Republiku Hrvatsku iz zemlje u kojoj je zbog rata ili njemu sličnog stanja, općeg nasilja ili unutarnjih sukoba došlo do kršenja ljudskih prava, ako ih zemlja njihovog podrijetla nije spremna ili nije u mogućnosti zaštititi. Odluku o potrebi odobrenja privremene zaštite donosi Vlada Republike Hrvatske.

Sukladno odredbama Zakona o strancima, NN 79/07., (članak 95.) i Zakona o azilu (članak 3.) nije dopušteno prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti stranca u zemlju u kojoj bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja ili u zemlju u kojoj bi mogao biti podvrgnut mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Za vrijeme trajanja postupka azila tražitelj azila ima pravo na boravak u Republici Hrvatskoj, osiguranje osnovnih uvjeta za život i smještaj, zdravstvenu zaštitu, osnovno i srednje školovanje, novčanu pomoć, besplatnu pravnu pomoć, humanitarnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece i pravo na rad.

Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na: boravak u Republici Hrvatskoj, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, školovanje, slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb i spajanje obitelji. Azilant, pored navedenog, ima i pravo na pomoć pri uključivanju u društveni život.

Tražitelj azila ima pravo na smještaj u Prihvatilištu za tražitelje azila, a može o svom trošku boraviti na bilo kojoj adresi u Republici Hrvatskoj. U Prihvatilištu su osigurane zasebne prostorije za smještaj muškaraca, žena, različitih kategorija ranjivih skupina te tražitelja azila kojima je ograničeno kretanje. Prihvatilište sadrži dječju igraonicu, učionicu, knjižnicu, blagovaonicu, dnevni boravak, prostoriju za liječničke preglede i druge prostorije koje su potrebne za redovnu djelatnost Prihvatilišta.

Azilantu koji nije u mogućnosti pronaći smještaj, smještaj će se osigurati u smještajnim kapacitetima kojima za tu namjenu raspolaže Republika Hrvatska i to na rok od godine dana.

U cilju stvaranja pozitivnog odnosa stanovništva prema strancima koji traže zaštitu u Republici Hrvatskoj potrebno je provoditi kontinuirano informiranje i obrazovanje, posebice lokalnog stanovništva u područjima gdje borave tražitelji azila. Sve aktivnosti koje se provode radi odgovarajuće zaštite stranaca ujedno su sadržane i u Preporukama broj 63., 64. i 65. ECRI-a o potrebi poboljšanja položaja ove skupine osoba. U istom pravcu ide i Preporuka broj 16. Odbora CERD-a o potrebi podizanja javne svijesti o toleranciji i uklanjanju predrasuda.

MJERE:

1. Stvaranje cjelovitog zakonodavnog okvira za pružanje zaštite strancima

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova

2. Informiranje i senzibiliziranje stanovništva na lokalnoj razini radi stvaranja pozitivnog stava prema tražiteljima azila, azilantima i svim ostalim kategorijama stranaca koji borave u Republici Hrvatskoj

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

7. SUZBIJANJE I SANKCIONIRANJE DISKRIMINATORNOG POSTUPANJA

7. 1. Sankcioniranje diskriminacije

Ustav Republike Hrvatske člankom 39. zabranjuje pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti propisuje dužnost sankcioniranja ovakvih djela. Suzbijanje rasizma i diskriminacije predmet je posebne pažnje različitih međunarodnih organizacija i tijela (Ujedinjenih naroda – Odbora za uklanjanje rasne diskriminacije, Europske unije, Vijeća Europe, OESS-a). Njihova stajališta upućuju na potrebu donošenja zakonskih propisa koji će učinkovito doprinijeti prevenciji, suzbijanju, te sankcioniranju rasizma, ksenofobije, antisemitizma kao i svih drugih oblika diskriminacije.

Kazneni zakon definirao je kao kazneno djelo zločin iz mržnje, dovođenje u neravnopravni položaj građana po bilo kojem osnovu, udruživanje radi počinjenja kaznenog djela diskriminacije ili promicanja rasne diskriminacije. U Kaznenom zakonu člankom 89. uvodi se kao otegotna okolnost zločin iz mržnje. Na ovaj način kod svih kaznenih djela, posebno onih protiv života i tijela, kao i kod imovinskih kaznenih djela, postojanje motiva mržnje mora biti uzeto kao otegotna okolnost. Člankom 91. ubojstvo motivirano mržnjom utvrđuje se kao kvalificirani oblik ubojstva. Člankom 106. sankcionira se dovođenje u neravnopravni položaj građana po bilo kojoj osnovi, a člankom 174. sankcioniraju se različiti oblici diskriminacije. Članak 187. sankcionira udruživanje radi počinjenja kaznenog djela diskriminacije ili promicanja rasne diskriminacije. Ovakvim rješenjem u kazneno zakonodavstvo ugrađene su Preporuke 25., 26., 28., 33., ECRI-a koje su usmjerene na potrebu strožeg sankcioniranja svih kaznenih djela počinjenih iz diskriminatornih razloga i Preporuka broj: 12 Odbora CERD-a koja je ukazivala na nedostatak zakonskih mjera kojima bi se zabranjivalo poticanje na rasnu diskriminaciju i nasilje.

Dosadašnja praksa prije izmjena Kaznenog zakona kojima je definiran motiv mržnje kao otegotna okolnost ukazivala je na česte pojave neprepoznavanja diskriminatornog motiva pri počinjenju kaznenih i prekršajnih djela. Stoga se u cilju obrazovanja policijskih službenika za borbu protiv zločina iz mržnje Program obuke za borbu protiv zločina počinjenih iz mržnje prvi puta predstavio na OESS-ovoj konferenciji o antisemitizmu i drugim oblicima netolerancije 2005. godine. Cilj Programa je podizanje razine svijesti policijskih službenika vezano za identificiranje i reagiranje na zločine počinjene iz mržnje, te da posluži kao sredstvo koje će zemljama članicama OESS-a pomoći u izvršavanju svojih obveza iz područja borbe protiv rasizma, antisemitizma, ksenofobije i drugih oblika netolerancije i diskriminacije. Tri su programske sastavnice: 1. trening za policijske službenike o načinima reagiranja na zločine iz mržnje, o istrazi, o prikupljanju i obradi informacija; 2. razvijanje suradnje između policije i nevladinog sektora na državnoj i na lokalnoj razini, te 3. razvijanje učinkovita postupka prikupljanja i obrade podataka o zločinima iz mržnje.

Dosadašnja sudska praksa u procesuiranju kaznenih djela diskriminacije ukazuje da su se takva djela vrlo rijetko prijavljivala, te da je i od tih kaznenih djela mali broj bio procesuiran. Također je uočeno da se kaznena djela i prekršaji počinjeni iz diskriminatornih razloga u sudskoj praksi vrlo često nisu tretirala kao djela počinjena pod otegotnim okolnostima, što je posebno uočljivo kod rasno motiviranih napada. Izmjene Kaznenog zakona kojima je definiran motiv mržnje dovest će do promjena u dosadašnjoj praksi sankcioniranja ovih djela.

Sadašnji sustav praćenja rada pravosudnih tijela ne omogućava kontinuirano praćenje sudskih postupaka koji se vode zbog kaznenih djela počinjenih iz diskriminacije prema pojedinom diskriminatornom razlogu. Stoga redovna sudska statistika ne pruža uvid u provedene sudske postupke na način koji bi doprinio aktivnom stavu u odnosu na pojedine diskriminatorne pojave. U okviru ukupne reforme pravosuđa provode se i mjere koje trebaju unaprijediti statističko praćenje sudskih postupaka, a time omogućiti eventualno poduzimanje drugih potrebnih mjera za podizanje učinkovite zaštite građana.

Preporuke broj: 26., 34., 36., ECRI-a, te Preporuka 16. Odbora CERD-a upućuju na važnost provedbe informativne kampanje o potrebi sankcioniranja diskriminacije. Također ukazuju na značaj dodatne edukacije sudaca i državnih odvjetnika o načinima primjene Kaznenog zakona u sankcioniranju diskriminacije i međunarodnim standardima u ovom području.

MJERE:

1. Provođenje treninga za policijske službenike o postupanju kod počinjenja kaznenih djela iz mržnje.

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova

2. Razvijanje učinkovitog postupka prikupljanja statističkih podataka (izrada obrasca) o zločinima iz mržnje, te obrada navedenih podataka.

Nositelj: Ministarstvo unutarnjih poslova

3. Nadograđivanje postojećeg sustava upravljanja sudskim predmetima na način da se u okviru sudske statistike posebno iskazuju postupci vođeni zbog kaznenih djela diskriminacije prema pojedinom diskriminatornom razlogu.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

4. Stvaranje baze podataka o sudskim postupcima (kaznenim i prekršajnim) zbog djela počinjenih iz diskriminatornih razloga.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

5. Provođenje kampanje informiranja javnosti o antidiskriminacijskim odredbama Kaznenog zakona.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

7.2. Dogradnja sustava pravne pomoći

Pravo na pravnu pomoć temelji se na odredbi članka 26. Ustava Republike Hrvatske o jednakosti svih pred zakonom što podrazumijeva i jednaku mogućnost svih na ostvarivanje prava pred sudovima i drugim tijelima.

Kako je u Republici Hrvatskoj nedostajalo sustavno zakonsko uređenje područja pravne pomoći u skladu s navedenim odredbama Ustava Republike Hrvatske i međunarodnim instrumentima donesen je Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Potreba uspostave cjelovitog sustava pravne pomoći temeljila se i na Preporukama broj:123. i 126. ECRI-a koje upućuju na potrebu osiguravanja pravne pomoći ranjivim skupinama.

Radi izrade Zakona bila je formirana Radna skupina u kojoj su uz predstavnike državnih tijela sudjelovali predstavnici Vrhovnog suda, HOK-a, akademske zajednice, udruga i sindikata.

U pripremi Prijedloga Zakona Ministarstvo pravosuđa se kao njegov nositelj rukovalo iskustvima europskih država u kojima je dugi niz godina prisutan ovakav sustav pravne pomoći, kao i iskustvima i rješenjima tranzicijskih država koje su danas u članstvu Europske Unije i koje su svoja zakonska rješenja u ovom području usklađivala sa pravnom stečevinom europske unije.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći uspostavljen je cjelovit sustav pravne pomoći i osigurane su jednake mogućnosti građana u ostvarivanju prava pred sudbenim i upravnim tijelima. Ovim Zakonom dograđen je postojeći sustav i usklađen sa pravnom stečevinom EU (Direktiva 2003/08, Haškim konvencijama, dokumenti VE i dr.). Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći definirana je besplatna pravna pomoć, te su uređena slijedeća pitanja: pojam, vrste i opseg besplatne pravne pomoći, korisnici pravne pomoći, nadležnost, postupak i uvjeti za ostvarivanje pravne pomoći, financiranje pravne pomoći i nadzor nad provedbom. Zakon stupa na snagu 8 dana od dana objave te će se početi primjenjivati prema korisnicima od 01. veljače 2009.g.

Zakon je usklađen s Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i sadrži odredbe o pružanju pravne pomoći iz razloga pravičnosti, te je usklađen sa Direktivom 2003/8/EZ o pružanju pravne pomoći u prekograničnim sporovima. Ujedno je usklađen s mišljenjem stručnjaka Vijeća Europe te neformalnim komentarima Europske komisije.

Do početka primjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći prema korisnicima, nastavlja se osiguravati pravna pomoć za Rome uz statusnim stvarima, sukladno Nacionalnom programu za Rome, koji je Vlada Republike Hrvatske donijela 2003. godine. Na ovaj način stvaraju se pretpostavke za uređivanje statusnih pitanja pripadnika romske nacionalne manjine kao preduvjeta za ostvarivanje svih drugih prava. Pravna pomoć osigurava se sklapanjem ugovora s odvjetnicima za što se u državnom proračunu osiguravaju posebna sredstva. Projekt pravne pomoći za Rome provodi se na području Grada Zagreba, te Sisačko-moslavačke, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Međimurske, Primorsko-goranske i Zagrebačke županije.

MJERA:

1. Provođenje aktivnosti usmjerenih na informiranje javnosti o mogućnostima koje pruža provedba Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa

7.3. Antidiskriminacijsko zakonodavstvo

Zabrana diskriminacije i sankcioniranje diskriminatornog ponašanja sastavni su dio odredaba zakona koji u Republici Hrvatskoj reguliraju pojedina područja šireg konteksta zaštite ljudskih prava i sloboda (rad i zapošljavanje, socijalna skrb, zdravstvo, mediji, obiteljsko zakonodavstvo, mirovinsko zakonodavstvo, pravna zaštita nacionalnih i etničkih manjina, mediji i dr.). Riječ je o zakonodavstvu koje je najvećim dijelom u postupku harmonizacije, ili je već harmonizirano, s *acquis communautaire*, odnosno ukupnom pravnom stečevinom Europske unije, a čiji temelji, u europskom kontekstu, izvire iz načela «nediskriminacije» i «jednakog tretmana» imanentnih pluralističkim, demokratskim europskim društvima te svoje mjesto nalaze u temeljnim (fundamentalnim) načelima europskih ugovora.

Zaključcima Pododbora za istraživanja, tehnološki razvitat i socijalnu politiku, Odbora za stabilizaciju i pridruživanje i Konačnim izvješćem Europske komisije o stupnju usklađenosti za Poglavlje 19.- Socijalna politika i zapošljavanje ukazano je na nedostatnu zaštitu mogućih žrtava diskriminacije, ali i nepostojanje mehanizama potpore te ohrabivanja žrtava na prijavljivanje navedenih djela. Slično je i s preporukama br. 7. i 52. ECRI-a. Zbog svega navedenoga pristupilo se izradi i donošenju Zakona o suzbijanju diskriminacije kao jedinstvenog pravnog izvora koji koristi postojeće zakonske definicije, prilično disperzivno razmještene u nekoliko ranije spomenutih zakona, sublimira postojeće uočene manjkavosti te otvara učinkovit put pravne zaštite i sankcioniranja diskriminacije u najširem smislu riječi.

Dosadašnje hrvatsko antidiskriminacijsko zakonodavstvo, integrirano u odredbe niza hrvatskih propisa, praksa pokazuje, dobrim je dijelom nedostatno popraćeno procesnim i postupovnim pravilima u postupku ostvarivanja pravne zaštite u slučajevima diskriminacije, pa u ovom dijelu, gotovo da i nema relevantne sudske prakse. Razloge toga, pored nedostatataka disperziranih materijalnih i procesnih pravnih pravila, dobrim dijelom treba tražiti u nedovoljnoj educiranosti sudaca, odvjetnika, državnih odvjetnika, sindikalista, zaposlenih u tijelima državnih, regionalnih i lokalnih vlasti i drugih tijela s javnim ovlastima, ali i prilično, odsutnost sudske prakse dokazuje, slabim interpretacijskim sposobnostima hrvatskih sudaca.

Bogata sudska praksa nacionalnih sudova država članica EU, koji djeluju i kao europski sudovi, značajna praksa Europskog suda za ljudska prava Vijeća Europe te, poglavito, Europskog suda pravde dokazuje da je ovo područje u nas, na praktičnoj razini primjene i tumačenja, nedovoljno istraženo, a time vjerojatno i teško ostvarivo u praksi. Donesenim Zakonom o suzbijanju diskriminacije otvara se put za kvalitetnu i učinkovitu borbu protiv diskriminacije, definira segregacija te postupovnim pravilima olakšava put zaštite od diskriminacije za cijeli niz pravnih temelja u kojima se ista svakodnevno manifestira. Nadalje, Zakonom se otvara put za borbu protiv prisutnih multipliciranih (višestrukih) oblika diskriminacije koji će u nas biti još više izraženi kroz afirmaciju načela slobode kretanja ljudi (radnika) u trenutku punopravnog članstva.

Europska praksa, presude europskih sudova i učinci primarnog i sekundarnog europskog zakonodavstva (poglavito smjernica/direktiva) u tom su dijelu sasvim jasni, nacionalne vlasti mogu odabrati mehanizme provedbe za integraciju u smjernicama sadržanih rješenja u nacionalni pravni corpus, ali učinci i značaj smjernica, moraju se ostvariti. Štoviše, nacionalne vlasti države članice mogu biti sankcionirane zbog kršenja prava zajamčenih u čl. 6. Ugovora o Europskoj uniji, odnosno suspendirane od uživanja određenih prava (čl.7.).

Sustavnom edukacijom sudaca, državnih službenika, zaposlenih u tijelima lokalnih i područnih - regionalnih vlasti na konkretnim presudama Europskog suda pravde te značenju učinaka europskog zakonodavstva, međuresornom suradnjom državnih tijela i pojačanom medijskom kampanjom bit će moguće učinkovito se boriti protiv prisutnih oblika diskriminacije, društvenih stereotipa i ponašanja koja nedvojbeno predstavljaju neki oblik diskriminacije, a gotovo su općeprihvaćena u svakodnevnom životu, a time ostvariti i kvalitetniju zaštitu od diskriminatornog ponašanja pred nadležnim tijelima.

U skladu s načelom nediskriminacije, koje se promiče u svim temeljnim međunarodnim dokumentima na području ljudskih prava, kao i načelom jednakosti, koje je zaživjelo još od Opće deklaracije o ljudskim pravima, Republika Hrvatska se i na području zaštite osoba od svih oblika diskriminacije opredijelila jamčiti ova načela Ustavom (čl. 3. i čl. 14.) te ih provoditi kroz zakonsku regulativu u praksi. Ustav Republike Hrvatske člankom 14. jamči jednakost pred zakonom, člankom 26. jednakost pred sudovima i tijelima koja imaju javne ovlasti, a člankom 27. se osigurava pravna pomoć.

U Republici Hrvatskoj je u posljednje vrijeme znatno unaprijeđen pravni okvir zaštite od nasilja svih građana koji je prvenstveno namijenjen kvalitetnijoj zaštiti žrtva, a koji obuhvaća: Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (2003.); izmjene i dopune Kaznenog zakona (2006.) kojim su značajno povećane kazne za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži te protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, te kojim se regulira zločin iz mržnje; Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2008. do 2010. godine, s nizom mjera na ovom području, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2005.), utemeljen na propisima o zaštiti od nasilja u obitelji i Strategiji, s nizom detaljnih mjera za postupanje nadležnih tijela, kao i oblicima, sadržajem i načinom njihove suradnje u otkrivanju i suzbijanju nasilja i pružanju pomoći i zaštite žrtvama bilo kojeg oblika nasilja u obitelji, koji je usvojila VRH; izmjene i dopune Obiteljskog zakona (2006.); izmjene i dopune Protokola (2006.); te Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. – 2012. godine (2006.), koji poklanja posebnu pozornost djeci s teškoćama u razvoju te zlostavljanju i zanemarenoj djeci. Donesen je novi Zakon o ravnopravnosti spolova (N.N. 82/08) kao i Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010. koja predstavlja temeljni dokument Republike Hrvatske koji doprinosi uklanjanju diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova.

Republika Hrvatska donijela je Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08) koji predstavlja sadržajni iskorak iz nekoliko razloga: ponajprije, on obuhvaća vrlo širok opseg osnova diskriminacije. Nadalje, jasno definira oblike diskriminacije, gdje valja posebno istaknuti sustavno uvođenje pojmova neizravne diskriminacije, segregacije, uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, definiranje višestruke diskriminacije i težih oblika diskriminacije, kao i sankcioniranje poticanja na diskriminaciju i propuštanja razumne prilagodbe osobama s invaliditetom. Isto tako, Zakon o suzbijanju diskriminacije ima vrlo široko područje primjene, što znači da su njime direktno pokrivena i područja obrazovanja, znanosti i športa, zdravstvene zaštite, stanovanja, javnog informiranja, medija, pristup dobrima, uslugama i informacijama te pružanju istih te sudjelovanje u kulturnom stvaralaštvu.

U postupcima pred sudom Zakon o suzbijanju diskriminacije donosi važne inovacije koje mogu značajno pridonijeti zaštiti od diskriminacije. Radi se o uvođenju instituta umješaka na strani žrtve, kao i uvođenju udružne tužbe protiv

diskriminacije koja otvara vrata boljoj zaštiti kolektivnih prava skupina građana/ki koje su izložene većem riziku od diskriminacije, te ukidanju i prevenciji diskriminatorskih praksi.

Novina na institucionalnom planu jest uvođenje središnjeg tijela za suzbijanje diskriminacije, koje Zakonom o suzbijanju diskriminacije postaje pučki pravobranitelj. Pučki pravobranitelj i dosada je imao najširi uvid u ovo područje, a k tome je jedino Ustavom definirano tijelo za zaštitu ljudskih prava građana/ki, koje se Zakonom o suzbijanju diskriminacije dodatno osnažuje. Također, Zakonom o suzbijanju diskriminacije se osnažuje socijalni dijalog i dijalog s organizacijama civilnog društva na ovom pitanju.

MJERA:

1. Izrada programa mjera za provedbu Zakona o suzbijanju diskriminacije

Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnost, Ured za ljudska prava i Ministarstvo pravosuđa

8. VOĐENJE STATISTIČKIH PODATAKA

Suzbijanje diskriminatorskih pojava u svim segmentima društva zahtijeva kontinuirano praćenje takvih pojava radi mogućnosti pravovremene reakcije. Sustavi praćenja trebali bi omogućiti svim institucijama zaduženim za suzbijanje diskriminacije pravovremeni uvid u opseg takvih pojava u društvu, oblike diskriminacije, počinitelje diskriminatorskih radnji i mjere poduzete radi suzbijanja takvih pojava. Stoga je potrebno uspostaviti ujednačen sustav praćenja ovih pojava koji bi omogućio usuglašeno djelovanje svih nadležnih tijela.

U cilju osiguravanja ostvarivanja prava svih društvenih skupina u sudjelovanju u javnim poslovima kao i radi omogućavanja ostvarivanja pojedinih prava posebno osjetljivih društvenih skupina, državna tijela i pravne osobe s javnim ovlastima i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne su kontinuirano pratiti i iskazivati podatke o ostvarivanju prava građana prema posebnim zakonima i dokumentima kojima se osigurava njihovo jednakopravno sudjelovanje u svim društvenim aktivnostima.

Provođenje jedinstvene politike suzbijanja svih oblika diskriminacije zahtijeva statističko praćenje diskriminatorskih pojava u društvu. Stoga bi nadležna tijela u okviru svog djelokruga trebala izvršiti analizu mogućih pojava diskriminacije i definirati postupke njihovog praćenja. Preporuka broj 101. ECRI-a ukazuje na potrebu sistematskog praćenja rasizma i diskriminacije.

MJERA:

1. Praćenje zastupljenost građana po nacionalnoj pripadnosti, spolu, dobi, invalidnosti i drugim osobinama u tijelima vlasti i njihovom sudjelovanju među zaposlenima u upravnim tijelima i službama

Nositelj: Nadležna središnja tijela državne uprave u okviru svog djelokruga

9. TOLERANCIJA I SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE KROZ MEDIJE I CIVILNO DRUŠTVO

Zakon o suzbijanju diskriminacije će imati najveći izazov u području provedbe u praksi, pri čemu želimo staviti osobit naglasak na potrebu sustavnog i dugotrajnog senzibiliziranja i edukacije, prvenstveno sudaca i službenika državnih tijela i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, javnih službi, ali i čitave javnosti. Naime, problematika diskriminacije iziskuje s jedne strane rad na osvješćivanju predrasuda i prepoznavanju diskriminacije, a s druge potrebu stručne edukacije, budući se radi o relativno novom području u kojem je značajno poznavanje sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, Europskog suda pravde u Luxembourg te nekih europskih zemalja s dužom tradicijom politika suzbijanja diskriminacije. Uspješna provedba Zakona o suzbijanju diskriminacije će ovisiti o dobro pripremljenoj i sveobuhvatnoj kampanji informiranja građana/ki, te senzibiliziranja i usavršavanja u pravosuđu i upravi.

Mediji i organizacije civilnog društva imaju značajnu ulogu u promicanju tolerancije i potrebi suzbijanja svakog oblika diskriminacije u društvu. U Republici Hrvatskoj postoji razvijena mreža različitih vrsta medija. Područje elektronskih medija, pored onih koji djeluju na državnoj razini čini 19 lokalnih televizijskih postaja i 135 radijskih postaja. Također se na nacionalnoj razini izdaje 389 pisanih periodičnih publikacija i 6 dnevnih novina. Preduvjet za ostvarivanje aktivne uloge medija u razvoju ljudskih prava, kao i suzbijanja svih oblika diskriminacije je suradnja s nadležnim tijelima i dostupnost informacija. Zakonom o pravu na pristup informacijama uređena je obveza državnih tijela kao i pravnih osoba s javnim ovlastima da izvješćuju javnost o svom radu i pitanjima iz svog djelokruga.

Zaštita i promicanje ljudskih prava imaju svoje mjesto na javnoj televiziji. Republika Hrvatska je Zakonom o medijima, Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji i Zakonom o elektroničkim medijima propisala zabranu poticanja i potrebu širenja svijesti javnosti o opasnostima od diskriminacije. U odnosu na privatne televizije, ne postoji uvid o pojedinačne programske sadržaje, planirane aktivnosti i planirana sredstva, budući da takvim podacima raspolaže vlasnik.

Hrvatska radio-televizija na temelju svojih programskih načela, informira javnost o političkim, gospodarskim, socijalnim, zdravstvenim, kulturnim, obrazovnim, znanstvenim, religijskim, ekološkim, športskim i drugim

dogadajima i pojavama u zemlji i inozemstvu, te osigurava otvorenu i slobodnu raspravu o svim pitanjima od javnog interesa. Također je uključena u nacionalne kampanje od opće koristi emitiranjem spotova potpore, temeljem odluke glavnog ravnatelja Hrvatske radio-televizije. Ovo se posebno odnosi na kampanje koje imaju za cilj zaštitu od nasilja u obitelji, sprečavanje nasilja među djecom i mladima, zaštitu djece od mina, suzbijanje trgovine ljudima, promicanje ravnopravnosti spolova, prevenciju ovisnosti, suzbijanje HIV/AIDS-a. Hrvatska radio-televizija uključuje se i u sve druge aktivnosti koje imaju za cilj edukaciju i senzibiliziranje javnosti radi otklanjanja bilo kojeg oblika diskriminatornog ponašanja.

Hrvatski radio u svom programu prati najvažnije društvene teme i zbivanja kao i aktivnosti organizacija civilnog društva. Posebna se pažnja posvećuje radu organizacija civilnog društva čiji su programi usmjereni na zaštitu od obiteljskog nasilja, nasilja u školama, na radnom mjestu, te ostvarivanju projekata za osobe treće životne dobi. Neke radio stanice na područjima posebne državne skrbi u svojim programima daju poseban naglasak na promicanje suživota, međunacionalne odnose kao i na položaj žena u obitelji i društvu.

U Republici Hrvatskoj sredstva u visini od 3% od radiotelevizijske pretplate izdvajaju se za programe poticanja raznovrsnosti i pluralizma elektroničkih medija, za programske sadržaje koji njeguju duh tolerancije među različitostima, a protiv svakog oblika diskriminacije.

Sva državna tijela će kontinuirano informirati javnost o načinima ostvarivanja prava građana u pitanjima iz svojeg djelokruga, a posebice glede primjene i ostvarenja mjera propisanih ovim Nacionalnim planom za borbu protiv diskriminacije. Mediji su, u procesu izgradnje društva u kojem će diskriminatorne aktivnosti biti svedene na najmanju moguću mjeru, dužni izvještavati na objektivan način o slučajevima nepoštivanja različitosti, rasizma, vjerske netrpeljivosti i drugim oblicima diskriminacije. Pri tome će značajnu ulogu imati i novoosnovano Vijeće za medije. Ovakav pristup u skladu je s Preporukom ECRI-a broj 84. koja ukazuje na ulogu medija u suzbijanju pojava rasizma i diskriminacije i stvaranju pozitivne klime u društvu.

MJERE:

1. Informiranje javnosti o dokumentima koji se odnose na zaštitu i način osiguravanja pojedinih prava posebno osjetljivih društvenih skupina.

Nositelj: Sva država tijela i uredi Vlade Republike Hrvatske u okviru svog djelokruga

2. Organiziranje okruglog stola na temu suzbijanja diskriminacije

Nositelj: Ured za ljudska prava Vlade RH

3. Organiziranje okruglog stola na temu zaštite ljudskih prava s obzirom na diskriminaciju

Nositelj: Ured za ljudska prava Vlade RH

4. Organiziranje dvije radionice za edukaciju o odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije

Nositelj: Ured za ljudska prava Vlade RH

5. Organiziranje seminara o utjecaju diskriminacije na ljudska prava

Nositelj: Ured za ljudska prava Vlade RH

III. PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBUTIV DISKRIMINACIJE 2008. – 2013.

Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije donosi se za razdoblje od 2008. – 2013. godine. Za provedbu mjera utvrđenih Nacionalnim planom za borbu protiv diskriminacije Vlada Republike Hrvatske donijet će Akcijski plan za razdoblje 2008. – 2009. a nakon toga za svaku godinu do 2013. Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008.-2013. sadržavat će mjere, nositelje i rokove za izvršenje mjera, iznose i izvore sredstava koja će se osigurati za provedbu pojedine mjere.

Do kraja rujna u godini u kojoj ističe važenje Akcijskog plana, tijela nadležna za provedbu mjera iz ovog Nacionalnog plana izradit će prijedlog Akcijskog plana za svako slijedeće dvogodišnje razdoblje.

Akcijski plan za 2008. i 2009. godinu donijet će se zajedno s Nacionalnim planom s priloženom procjenom financijskog učinka. Sredstva potrebna za razdoblje 2010. do 2013. naknadno će se razraditi.

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ljudska prava pratit će provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008. - 2013.

Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ljudska prava osnovat će posebnu stručnu skupinu za praćenje provedbe akcijskih planova za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2008. - 2013. i jedanput godišnje izvještavati Vladu Republike Hrvatske o provedbi mjera.

Nakon usvajanja Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije objavit će se na web stranicama Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva pravosuđa.

Sastavni dio ovog Nacionalnog plana je pregled međunarodnih dokumenata o suzbijanju diskriminacije.

DODATAK

Pregled međunarodnih dokumenata o suzbijanju diskriminacije

U svrhu detaljnijeg pregleda navode se: (a i b) relevantni međunarodni instrumenti na području suzbijanja diskriminacije na međunarodnoj razini kojih je RH stranka, (c) pravno neobvezujući instrumenti koje RH kao takve prihvaća te (d) međunarodni instrumenti kojih je RH stranka na regionalnoj razini

a) opći (globalni) okvir:

- Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948.),
- Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima i iskorištavanju prostitucije drugih (1949.),
- Ženevske konvencije (1949.) i Dopunski protokoli I. II. (1977.),
- Konvencija o pravnom položaju izbjeglica (1951.) i Protokol (1967.),
- Konvencija UNESCO-a protiv diskriminacije u obrazovanju (1960.),
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije – CERD (1965.)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima - ICCPR (1966.) te Fakultativni protokol (1966.)
- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima - ICESCR (1966.)
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena - CEDAW (1979.) i Fakultativni protokol (1999.)
- Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni
- CAT (1984.) te Fakultativni protokol (2005.)
- Konvencija o pravima djeteta - CRC (1989.) te Fakultativni protokol o prodaji djece,
- dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i Fakultativni protokol glede uključivanja djece u
- oružane sukobe (2000.)
- Konvencija o biološkoj različitosti (1992.)
- Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda (1998.)
- Konvencija UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, s Protokolom
- za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom i III. Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njihovim djelovima i komponentama i streljivom, kojima se dopunjuje Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (svi iz 2000.).

b) konvencije Međunarodne organizacije rada – MOR-a:

- Konvencija (br. 3) o zaštiti majčinstva (1919.), revidirana (br. 103. iz 1952.),
- Konvencija (br. 29) o zabrani prinudnog i obvezatnog rada (1930.),
- Konvencija (br. 45) o zapošljavanju žena na poslovima koji se obavljaju pod
- zemljom i u rudnicima svih vrsta (1935.),
- Konvencija (br. 87) o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje (1948.),
- Konvencija (br. 100) o jednakim plaćama za muškarce i žene (1951.),
- Konvencija (br. 105) o ukinuću prinudnog rada (1957.),
- Konvencija (br. 111) o zabrani diskriminacije u zvanju i zapošljavanju (1958.),
- Konvencija (br. 122) o politici zapošljavanja (1964.),
- Konvencija (br. 138) o najnižoj dobnj granici za zasnivanje radnog odnosa (1973.),
- Konvencija o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (br. 159),
- Konvencija (br. 182) o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih
- oblika dječjeg rada (1999.).

c) značajniji međunarodni instrumenti koji nisu pravno obvezujući, a čija se načela ugrađuju u zakone Republike Hrvatske te se provode u praksi:

- Opća deklaracija o ljudskim pravima (1948.)
- Deklaracija o pravima djeteta (1959.)
- Deklaracija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1963.)
- Deklaracija o ukidanju diskriminacije žena (1967.)
- Deklaracija o pravima mentalno zaostalih osoba (1971.)
- Deklaracija o zaštiti žena i djece u slučajevima izvanrednih stanja i oružanog
- sukoba (1974.)
- Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (1975.)
- Deklaracija o zaštiti svih osoba od podvrgavanja mučenju ili drugim okrutnim
- neljudskim ili ponižavajućim postupanjima ili kažnjavanju (1975.)
- Deklaracija o rasi i rasnim predrasudama (1978.)
- Deklaracija o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju
- vjeroispovijesti ili uvjerenja (1981.)

- Deklaracija o ljudskim pravima osoba koje nisu državljani zemlje u kojoj žive (1985.)
  - Deklaracija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina (1992.)
  - Deklaracija MOR-a o temeljnim načelima i pravima iz rada (1998.)
  - Deklaracija o braniteljima ljudskih prava (1998.).
- d) instrumenti Vijeća Europe:
- Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda VE (1950) s Protokolima br. 1, 4, 6, 7, 11 i 12 i 13
  - Europska socijalna povelja (1961.) i Dodatni protokol (1988.) te Protokol o izmjenama
  - Europske socijalne povelje kojim se uspostavlja sustav kolektivnih žalbi (1998.)
  - Europska konvencija za sprječavanje mučenja i neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kazni (1987.), s Protokolima br. 1. i 2. (2000.)
  - Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (1992.)
  - Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1995.)
  - Konvencija o kompjuterskom kriminalu (2002.)